

ÇIKAN YA DA ÇIKARILAN
LİMİTED ORTAĞINA AYRILMA
AKÇESİNİN ÖDENMESİ
(TTK M. 642)*

Dr. Öğr. Üyesi Esra CENKCI**

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5396-1591>

DOI: 10.30915/abd.476166

Makalenin Geldiği Tarih: 29.09.2018 **Kabul Tarihi:** 09.10.2018

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK – ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

ÖZ

Limited ortaklıkta belli koşulların gerçekleşmesi halinde ortaklıktan çıkma ve çıkarma mümkündür. Çıkan ya da çıkarılan ortak, ayrılma akçesi isteme hakkını haizdir. Bununla birlikte, ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesi alternatifli bazı koşulların gerçekleşmesine bağlıdır (TTK m. 642). Öngörülen muacceliyet koşulları ile ayrılma akçesinin alacaklıların menfaatlerinin korunması açısından elverişli bir kaynaktan ödenmesi amaçlanmaktadır. Bu kaynakların hangi andan itibaren ödeme yapmaya elverişli hale geldiği belirlenmelidir. Diğer yandan, ayrılma akçesinin ödenmesi bağlamında alacaklıların haklarının korunmasına öncelik tanınması, ayrılan ortağı korumasız bırakmaktadır. Ayrılan ortağın hakları da limited ortaklığa ilişkin prensipler elverdiği ölçüde gözetilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Limited ortaklık, çıkma, çıkarma, ayrılma akçesi, muacceliyet.

PAYMENT OF FINANCIAL SETTLEMENT TO
RESIGNED OR EXCLUDED MEMBER OF LIMITED
LIABILITY COMPANY (TCC Art. 642)

Resignation and exclusion are possible in limited liability company depending on the fulfillment of certain conditions. Resigned or excluded member has the right to demand for financial settlement. However, acceleration of the financial settlement depends on the fulfillment of alternatively certain conditions (TCC Art. 642). It is aimed with the foreseen acceleration clauses that the payment of financial settlement from a convenient resource in terms of protection of creditors' interests. Since when these resources become available for payment must be determined. On the other hand, prioritizing the protection of creditors' rights in the context of the payment of financial settlement leave the separated member unprotected. The rights of separated member must be looked after insofar as the principles concerning limited liability company permit.

Keywords: Limited liability company, resignation, exclusion, financial settlement, acceleration.

GİRİŞ

Limited ortaklık, ülkemizde en çok tercih edilen ortaklık türüdür. Çıkma ve çıkarılma, limited ortaklık uygulamasında gündemden düşmeyen konulardır. Buna paralel olarak, 6762 sayılı TTK’de tek maddede (m. 551) düzenlenen çıkma ve çıkarılma, 6102 sayılı TTK’de önemli yeniliklerle 638. ila 642. maddelerde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu yeniliklerden biri de ayrılan ortağa esas sermaye payının karşılığı olarak ödenecek ayrılma akçesi konusundadır^[1]. 6762 sayılı TTK’nin 551/4. maddesinde *ayrılan ortağın haklarının* hangi kaynaktan ödeneceği gösterilmekte, bunlar arasında bir sıralama öngörülmekteydi^[2]. Ne var ki, 6762 sayılı TTK ayrılma akçesinin muacceliyet anını belirleyen bir hüküm içermediği gibi, gerek ayrılan ortağın gerekse ortaklık alacaklılarının haklarının korunması bağlamında da yetersizdi. 6102 sayılı TTK’de ise ayrılma akçesi, “Ayrılma akçesi” üst başlığı altında iki maddede ayrıntılı bir şekilde düzenlenmektedir. Hükümlerin kaynağı İBK’nin 825. ve 825a. maddeleridir. TTK’nin “İstem ve tutar” başlıklı 641. maddesinde, ayrılan ortağın ayrılma akçesini isteme hakkı bulunduğu düzenlendikten sonra ayrılma akçesinin hesaplanması konusunda bir ölçü getirilerek ayrılan ortağın hakkı güvence altına alınmaktadır. “Ödeme” başlıklı 642. maddede ise öncelikle, ayrılma akçesinin hangi hallerde muaccel olacağı üç bent halinde düzenlenmektedir. Ardından, ayrılma akçesinin bir defada ödenememe ihtimali göz önünde bulundurularak ödenmeyen kısım için bir vade öngörülmektedir. Ayrıca, ayrılma akçesi alacaklısı ile diğer alacaklılar arasında bir sıralamaya yer verilmektedir.

[1] Ayrılma akçesi terimi yerine, *ayrılma payı, çıkma payı, çıkarılma payı, sermaye payı* gibi terimlerin kullanıldığı da görülmektedir. Bk. *Öztürk Dirikkan*, H.: Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara 2005, s. 105 vd.; *Yıldırım*, A. H.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklığın Hakkı Sebep Feshi, Bursa 2013, s. 302; Y. 11. HD, 03.02.2015, E. 2014/15047, K. 2015/1168, *Kendigelen*, A. / *Zengin*, İ. Ç. / *Tokcan*, F. P. / *Sönmez*, N. S. / *Güney*, Z.: Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2015-2016), İstanbul 2018, s. 466-467; Y. 11. HD, 14.12.2015, 5963/13436, *Yargıtay Kararları*, s. 464; Y. 11. HD, 22.02.2016, E. 2015/6539, K. 2016/1814, *Yargıtay Kararları*, s. 463; Y. 11. HD, 09.06.2015, E. 2014/11571, K. 2015/7969, *Yargıtay Kararları*, s. 472.

[2] 6762 sayılı TTK’nin 551/4. maddesi şu şekildedir: “Bir ortağın şirketten çıkması veya çıkarılması, ancak esas sermayenin azaltılması hakkındaki hükümlere riayet şartıyla muteberdir. Şu kadar ki, ayrılan ortağın hakları, şirketin esas sermayesinin itibari miktarını geçen mallarından ödenir veya payı sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi hakkındaki hükümler gereğince paraya çevrilirse yahut başka bir ortak tarafından devralınırsa esas sermayenin azaltılması hakkındaki hükümlere riayet etmeye lüzum yoktur”.

642. madde ile hangi değerlerin korunduğu belirlenmeli; bu değerler perspektifinde ayrılma akçesinin hangi andan itibaren muaccel hale geldiği tespit edilmelidir. 642. maddenin, 641. madde ile ne derece uyumlu olduğu ile bu uyumun sağlanması bağlamında hakim in yetkileri incelenmelidir. Bu amaçla aşağıda öncelikle limited ortaklıkta çıkma ve çıkarmanın koşullarına genel itibariyle değinilmiş; ayrılma akçesine ilişkin kısa bilgilendirmeden sonra muacceliyet halleri incelenmiştir. Nihayet, ayrılan ortağın ayrılma akçesine ilişkin hakkının yeteri kadar korunmadığı sonucundan yola çıkılarak, bu korumayı sağlayıcı esaslar üzerinde durulmuştur.

I. LİMİTED ORTAKLIĞIN YAPISI

TTK'nin 124/2. maddesi uyarınca limited ortaklık bir sermaye ortaklığıdır. Limited ortaklığa ilişkin hükümlerde de buna paralel olarak, ortaklığın esas sermayesinin belirli olduğu ve esas sermaye paylarının toplamından oluştuğu, asgari on bin Türk Lirası değerinde sermayesinin bulunması gerektiği, ortaklığın borçlarından dolayı ortaklarının sorumlu olmadığı ve fakat sadece ortaklığın kendi malvarlığıyla sorumlu olduğu düzenlenmektedir (TTK m. 573, 580, 602). Bu bağlamda, limited ortaklıklar, üçüncü kişilere karşı tüm malvarlığıyla sınırsız sorumludur; ortaklık alacaklıları alacaklarını yalnızca ortaklığın malvarlığından tahsil edebilir; ortaklığın borçları nedeniyle ortaklara başvurulamaz^[3]. Dolayısıyla ortaklığın malvarlığının korunması alacaklıların hakları açısından ayrı bir öneme sahiptir. Sermaye ise, ortaklığın malvarlığı unsurları arasında alacaklıların haklarının asgari güvencesini oluşturmaktadır. Bu nedenle kanunda sermayeyi koruyucu tedbirlere yer verilmiştir^[4].

Diğer yandan, tipik bir sermaye ortaklığı olan anonim ortaklıktan farklı olarak limited ortaklık bünyesinde kişisel unsurları barındırmaktadır. Örneğin, ortak sayısının sınırlandırılmış olması, esas sermaye payının devrinin zor olması ve hatta yasaklanabilmesi, ortaklara ek ödeme ve yan edim yükümlülüğü getirilebilmesi, ortakların bağlılık yükümlülüğünün bulunması ve ortaklar için

[3] Çamoğlu, E.: Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Korunması, İstanbul 1969, s. 10 vd.; Çamoğlu, E.: İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri, İÜHF 1973, C. XXXVIII, S. 1-4, (s. 499-519), s. 510 vd. Kamu borçlarından sorumluluk buna istisnadır (6183 sayılı Kanun, m. 35). Ayrıca Yargıtay son dönemde vermiş olduğu kararlarda, ortaklık alacaklılarının sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen ortağa İİK m. 89 uyarınca başvurabileceğini içtihat etmektedir (YHGK, 11.05.2016, 2014/12-1078, 2016/600, www.kazanci.com.tr; Y. 12. HD, 21.02.2017, E. 2016/11303, K. 2017/2312, www.sinerjimevzuat.com.tr).

[4] TTK m. 580, 581, 592, 597, 601, 605, 608, 609, 610, 611, 612, 633, 642 vb.

rekabet yasağı getirilebilmesi, her bir ortağın haklı sebeple ortaklığın feshini isteyebilmesi, ortaklıktan çıkma ve çıkarma imkânının bulunması gibi şahıs ortaklığına özgü hususlar limited ortaklıkta da söz konusudur. Uygulamada bu ortaklıkların tamamına yakınının az ortaklı -daha çok iki ortaklı- olduğu görülmektedir^[5]. Bu nedenle limited ortaklıkta ortaklar arası ilişkilerde, şahıs ortaklıklarında olduğu gibi, güven unsuru belirleyici olmaktadır. İşte, dış ilişkide sermaye ortaklığına benzetmesi, iç ilişkide ise kişisel unsurlar barındırması limited ortaklığı karma yapıya hale getirmektedir^[6].

II. LİMİTED ORTAKLIKTA ÇIKMA VE ÇIKARMA

Ortaklar arasındaki ilişkinin güvene dayalı olması, güveni bozan sebepler ortaya çıktığında ortaklık ilişkisinin temelden sarsılmasına yol açmaktadır^[7]. Ortaklık ilişkisini sarsan sebebin ortadan kaldırılması bakımından çıkma, çıkarma ve fesih imkânları önemli işlev üstlenmektedir. Bu çözüm yolları arasında fesih, son çare (*ultima ratio*) olarak görülmelidir. Zira bu sayede ortaklık sona ermekten kurtarıldığından diğer katılanların (diğer ortakların, alacaklıların, işçilerin) ortaklığı devamına bağlı menfaatleri korunabilmektedir^[8].

[5] TOBB tarafından aylık yayımlanan kurulan-kapanan şirket istatistiklerinden tespit edebildiğimiz kadarıyla Türkiye’de 2013 yılından bu yana en fazla iki ortağı bulunan limited ortaklıkların toplam sayıya oranı % 90 civarındadır. Bk. <https://www.tobb.org.tr> (e.t.10.06.2018)

[6] *Alışkan*, M.: Limited Şirket–Tarihçe Niteliği, İstanbul 2013, s. 84; *Baştuğ*, İ.: Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir 1966, s. 13-16; *Çamoğlu*, Alacaklıların Korunması, s. 16; *Çamoğlu*, E.: Limited Ortaklıktan Çıkarılma, BATİDER 2014, C. XXX, S. 3, (s. 5-20), s. 11; *Forstmoser*, P.: Das neue Schweizer GmbH-Recht, in: Neuerungen im Schweizer Wirtschaftsrecht, Zürich 2007, (s. 28-44), s. 36-38; *Forstmoser*, P.: Das neue schweizerische GmbH-Recht–Kapitalbasis und Stellung der Gesellschafter, in: Das neue schweizerische GmbH-Recht, Böckli, P. / Forstmoser, P. (Hrsg.), Zürich 2006, (s. 45-74), s. 47-49; *Öztürk Dirikkan*, s. 25; *Pulaşlı*, H.: Şirketler Hukuku Şerhi, C. II, 2. Baskı, Ankara 2014, § 61, N. 1; *Şener*, O. H.: Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2017, s. 10; *Taşdelen*, N.: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara 2012, s. 75, 78; *Tekinalp*, Ü.: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2013, N. 18-01; *Yıldız*, Ş.: Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul 2007, s. 55-56, 65-66.

[7] Y. 11. HD, 16.11.2015, 4802/12025, *Yargıtay Kararları*, s. 465; Y. 11. HD, 09.06.2015, E. 2014/11571, K. 2015/7969, *Yargıtay Kararları*, s. 472.

[8] *Baştuğ*, s. 46; *Çamoğlu*, Çıkarılma, s. 15; *Çamoğlu*, E. (Poroy, R. / *Tekinalp*, Ü.): Ortaklıklar Hukuku II, 13. Baskı, İstanbul 2017, N. 1679; *Çamoğlu*, E.: Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimnin Takdir Yetkisi, BATİDER 2015, C. XXXI, S. 1, (s. 5-19),

Ortak açısından da çıkma yolu, fesih davasında hakim tarafından hükmedilen başkaca bir tedbire maruz kalmadan, ortaklığın feshini takiben gerçekleşecek olan tasfiye prosedürüne takılmadan ve çoğu zaman tasfiye payından daha yüksek miktarda ayrılma akçesine hak kazanarak çekilmez hale gelen ortaklık ilişkisini sona erdirmeye fırsatı sunduğu için daha elverişlidir^[9].

1. Çıkma

Çıkma (*Austritt*), ortağın ortaklık sıfatını kendi iradesiyle sona erdirmesidir. Ortak, ortaklık sıfatını payını devrederek de sonlandırabilir. Ancak bunun için pay devrinin yasaklanmamış olması, esas sermaye payını devralmaya talipli kişi bulunması ve ortaklar genel kurulunun devre onay vermesi gerekmektedir (TTK m. 595). Çıkma, özellikle bu koşullar sağlanamadığında, ortağa ortaklıkla ilişkisini sona erdirmeye imkânı sunmaktadır^[10].

Ortak, ilk olarak, ortaklık sözleşmesinde tanınan hakka dayanarak ortaklıktan çıkabilir (TTK m. 638/1, sözleşmesel çıkma hakkı). Ortaklık sözleşmesinde sadece çıkma hakkının varlığı belirtilebileceği gibi, çıkma sebepleri gösterilebilir ve/ya çıkma hakkının kullanılması koşula bağlanabilir. Bu koşullar gerçekleştiğinde ortak, çıkma beyanında bulunarak ortaklıktan çıkabilir^[11]. Çıkma beyanı, yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğindedir; ortaklığa ulaşmasıyla

---

s. 9-10; Şahin, A.: Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Ersin Çamoğlu'na Armağan, İstanbul 2013, (s. 175-210), s. 175; Şahin, A.: Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi, İstanbul 2013, s. 17; Öztürk Dirikkan, s. 29-30; Şener, s. 881; Taşdelen, s. 238-239; Y. 11. HD, 14.09.2015, 4158/9153, *Yargıtay Kararları*, s. 458.

[9] Öztürk Dirikkan, s. 30; Sanwald, R.: Austritt und Ausschluss aus AG und GmbH, SSHW Band/Nr. 280, Zürich / St. Gallen 2009, s. 325, 338; Şahin, s. 392; Şahin, A.: Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması, MÜHFAD, C. XVIII, S. 2 (Özel Sayı: 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum), (s. 851-858), s. 856.

[10] TTK'nin 595/5. maddesine göre, ortaklık sözleşmesinde pay devri yasaklanmışsa veya genel kurul devre onay vermeyi reddetmişse, ortağın haklı sebeple çıkma hakkı saklıdır. Bu fıkrada sayılan haller per se haklı sebep oluşturmaz; ortağın çıkması için başkaca haklı sebep bulunmalıdır (Gürpınar, B.: Limited Şirkette Çıkma ve Çıkmaya Katılma, GÜHFD 2016, C. XX, S. 2, (s. 73-101), s. 97; Şahin, Çıkma ve Çıkarma, s. 179; Şahin, Çıkma ve Çıkarma II, s. 853; Şener, s. 322). Aksi yönde bk. Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), N. 1675n.

[11] Ortaklık sözleşmesinde, koşullar oluştuğunda çıkmanın kendiğilinden gerçekleşeceğine dair düzenleme öngörülebileceği yönünde bk. Öztürk Dirikkan, s. 27; Taşdelen, s. 177.

birlikte hüküm ve sonuçlarını doğurur^[12]. İkinci bir yol olarak ortak, haklı sebeple çıkma davası açabilir (TTK m. 638/2, kanuni çıkma hakkı). Ortağın kanuni çıkma hakkı mutlak nitelikte olup bu hakkın kaldırılması mümkün değildir^[13]. Haklı sebeple çıkma, bu yöndeki mahkeme / hakem kararının kesinleşmesiyle gerçekleşmektedir^[14]. Son olarak ortak, çıkmaya katılma (*Anschluss-Austritt*) yoluyla da çıkma hakkını kullanabilir (TTK m. 639). Bu hakkın kullanılması, evvelinde, ortaklardan birinin sözleşmesel ya da kanuni çıkma hakkını kullanmasına bağlıdır. Müdürün diğer ortakları bu durumdan haberdar etmesi üzerine, her bir ortak, 639/2. maddedeki esaslar uyarınca çıkmaya katılabilir. Bu şekilde çıkan tüm ortaklar, esas sermaye payları ile orantılı olarak eşit işleme tabi tutulurlar (TTK m. 639/3).

Ortak, haklı sebeple fesih davası açarak ve davanın sonunda verilen fesih kararı ile de ortaklık ilişkisini sona erdirebilir. Bu davada mahkeme, fesih yerine, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başkaca bir çözüme hükmedebileceği gibi, davacı ortağın çıkarılmasına karar vermeye de yetkilidir (TTK m. 636/3). Buradaki çıkarma teknik anlamda çıkarma olmayıp çıkmadır^[15]. Zira mahkemenin kararı, ortağın ortaklık ilişkisinin sona erdirilmesine yönelik talebine dayanmaktadır.

[12] *Baştuğ*, s. 42; *Buz*, V.: Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005, s. 254; *Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)*, N. 1680a; *Öztürk Dirikkan*, s. 31-32; *Sanwald*, s. 51-55; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 177; *Şener*, s. 916; *Taşdelen*, s. 178, 197.

[13] *Demirkapı*, E. / *Yıldırım*, A. H.: İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme, BATİDER 2008, C. XXIV, S. 3, (s. 435-466), s. 462; *Forstmoser*, Stellung der Gesellschafter, s. 70; *Öztürk Dirikkan*, s. 38; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 179; *Şener*, s. 879; *Yıldırım*, s. 309.

[14] *Baştuğ*, s. 51-52; *Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)*, N. 1675j, 1680b; *Sanwald*, s. 51-55; *Şener*, 916; *Taşdelen*, s. 182, 197; Y. 11. HD, 07.12.2015, E. 2015/5541, K. 2015/13068, <https://emsal.yargitay.gov.tr>. HMK'nin 439/4. maddesi uyarınca, hakem kararına karşı iptal davası açılması, kararın icrasını engellemez. Kararın icra edilebilir nitelikte olması ile kesinleşmesi aynı şey değildir. Çıkma (ya da çıkarma) kararı inşai nitelikte olduğundan icra edilebilmesi için kesinleşmesi gerekmektedir. Nitekim bk. Y. 11. HD, 12.03.2015, E. 2015/1027, K. 2015/3429, www.sinerjimevzuat.com.tr.

[15] *Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)*, N. 1679b; *Çamoğlu*, Fesih, s. 11; *Forstmoser*, Stellung der Gesellschafter, s. 71; *Pfenninger*, M.: OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht (OFK-Orell Füssli Kommentar), Kostkiewicz, J. K. / Wolf, S. / Amstutz, M. / Fankhauser, R. (Hrsg.), 3. Aufl., Zürich 2016, Art. 822, N. 1; *Sanwald*, s. 323; *Şahin*, s. 395; *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 19-46.

2. Çıkarma

Çıkarmada (*Ausschluss*) ortak, bu sıfatını iradesi dışında, ortaklığın kararıyla ya da ortaklığın talebi üzerine mahkemenin kararıyla kaybetmektedir. Ortak ilk olarak, ortaklık sözleşmesinde öngörülen sebeplere istinaden genel kurul kararı ile çıkarılabilir (TTK m. 640/1, 577/1,1, sözleşmesel çıkarma hakkı). Ortaklık sözleşmesinde çıkarma sebeplerinin yanı sıra çıkarma şartları da gösterilebilir^[16]. Çıkarma kararı oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bulunduğu genel kurul toplantısında, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin kabulüyle alınabilmektedir (TTK m. 621/1,h). Çıkarmanın hüküm ve sonuçları, genel kurul kararının ortağa tebliğ edildiği tarih itibarıyla doğmaktadır^[17]. Çıkarılan ortak, bu karara karşı, kararın kendisine noter aracılığıyla bildirilmesinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilir (TTK m. 640/2). Bundan başka ortak, ortaklıktan haklı sebeple çıkarılabilir (TTK m. 640/3, kanuni çıkarma hakkı). Ortağın haklı sebeple çıkarılmasına ortaklığın istemi üzerine hakim karar verir. Ortaklığın mahkemeden istemde bulunabilmesi için genel kurul tarafından bu yönde karar alınması şarttır (TTK m. 616/1,h). Bu karar da oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bulunduğu genel kurul toplantısında, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin kabulüyle alınabilmektedir (TTK m. 621/1, h). Bu halde çıkarma, mahkemenin / hakemin bu yöndeki kararının kesinleşmesiyle gerçekleşmektedir^[18].

3. Çıkma ve Çıkarma Bağlamında “Haklı Sebep” Kavramı

Haklı sebep kavramı, limited ortaklığa ilişkin hükümler arasında açıklanamamaktadır. Bununla birlikte, haklı sebep tanımlanırken kollektif ortaklığa ilişkin TTK'nin 245. ve 255. maddelerinden yararlanılabilir. Buna göre haklı sebep, objektif iyi niyet kurallarına göre ortaklık ilişkisinin devamını çekilmez kılan hukuki bir olgudur. Bu olgu, ortağı ortak olmaya yönelten sebeplerin ortadan kalkması, ortaklık amacının gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi ya da güçleşmesi nedeniyle ortaya çıkabilir^[19]. Haklı sebebin kaynağı bir ortağa ilişkin olabileceği gibi, ortaklar arası ilişkiler ya da ortaklığın iç işleyişi olabi-

[16] Çamoğlu, Çıkarılma, s. 6.

[17] Çamoğlu, Çıkarılma, s. 8; Çamoğlu (*Poroy / Tekinalp*), N. 1677e; Şener, s. 917; Taşdelen, s. 227.

[18] Baştuğ, s. 60; Çamoğlu, Çıkarılma, s. 15; Öztürk Dirikkan, s. 149; Şener, s. 918; Taşdelen, s. 227.

[19] Baştuğ, s. 44, 45; Çamoğlu, E.: Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması, İstanbul 2008, s. 23-34, 36; Şahin, 16-17; Taşdelen, 180-188; Y. 11. HD, 14.01.2014, E. 2012/9121, K. 2014/728, www.sinerjimevzuat.com.tr.

lir^[20]. İleri sürülen vakıaların haklı sebep teşkil edip etmediğini, somut olayın özelliklerine göre hakim belirler.

Haklı sebep, sürekli borç ilişkisi doğuran limited ortaklıktan çıkmayı, çıkarılmayı ve hatta ortaklığın sona erdirilmesini adil kıldığı için ahde vefa ilkesine getirilmiş bir istisnadır. Temelinde, kişilik haklarının korunması amacı ile dürüstlük kuralı yatmaktadır. Bu nedenle, haklı sebep kavramına kanunun sonuç bağlayan hükümleri emredici niteliktedir^[21].

Çıkma için aranan haklı sebep, ortağın bizzat kendisinden, ortaklığın iç işleyişinden ya da ortaklar arası ilişkilerden kaynaklanabilir. Ortağın tamamen ya da büyük ölçüde kendi kusurundan doğan bir sebebe dayanarak çıkma talep etmesi mümkün değildir^[22]. Çıkarmada ise haklı sebep, ancak o ortağa ilişkin bir sebep olabilir; ortak, başka bir ortağın kusurlu davranışları nedeniyle ortaklıktan çıkarılamaz^[23].

4. Çıkan veya Çıkarılan Ortağın Esas Sermaye Payının Durumu

Çıkan ya da çıkarılan ortağın ortaklık sıfatı sona ermektedir; bundan böyle ayrılan ortak, ortaklık karşısında üçüncü kişi konumundadır^[24]. Ortaklık, tüm

[20] Aker, H.: Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler, BATİDER 2016, C. XXXII, S. 1, (s. 63-150), s. 87-88; Baştuğ, s. 47-49; Çamoğlu, Haklı Sebep Fesih ve Çıkarma, s. 44 vd.; Öztürk Dirikkan, s. 43-45.

[21] Çamoğlu, E.: Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Emredici Niteliği, Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, (s. 289-307), s. 290; Mineliler, Z.: Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebep Feshi, GÜHF 2012, C. XVI, S. 3, (s. 95-117), s. 98; Öztürk Dirikkan, s. 38-39; Taşdelen, s. 179-180.

[22] Baştuğ, s. 48; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), N. 16750; Şener, 886; Taşdelen, s. 183; Y. 11. HD, 08.06.2015, 2292/7902, Yargıtay Kararları, s. 466.

[23] Aker, s. 99; Baştuğ, s. 56; Çamoğlu, Çıkarılma, s. 12; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), N. 1678f-h; Öztürk Dirikkan, s. 70-74; Sanwald s. 327; Şener, s. 908; Taşdelen, s. 223; Üçışık, G.: Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, (s. 189-207), s. 200.

[24] Germann, N. 2188; Öztürk Dirikkan, s. 99; Sanwald, s. 50. Kısmi fesih teorisine (*Theorie der Teilauflösung*) göre ise, ayrılma akçesinin tamamen ödenmesini konu alan tasfiye süreci tamamlanıncaya kadar ortağın ortaklık sıfatı devam etmektedir. Ayrılma kesin olarak ayrılma akçesinin tamamen ödenmesiyle gerçekleşmektedir. Başlangıçta şahıs ortaklıkları için tasarlanıp sonradan sermaye ortaklıklarına genişletilen bu teorinin temelinde, ortakların kişiliklerinin ortaklığın özünü oluşturduğu, bu niteliği nedeniyle kişi değişikliğinin ortaklığın anılan karakterini etkilediği; bu nedenle ortaklığa girmeden yeni kuruluşun,

ortaklık hak ve borçları açısından birleşik bir hukuki ilişki olduğundan ortağın limited ortaklıktan ayrılması, ancak tamamen ayrılma şeklinde gerçekleşebilir^[25]. Birden fazla esas sermaye payına sahip olan ortağın, ortaklıktan kısmen ayrılması; esas sermaye paylarının bir kısmı itibariyle ortaklık sıfatının devam etmesi mümkün değildir.

Şahıs ortaklıklarından farklı olarak sermaye ortaklıklarında ortağın ayrılmasıyla esas sermaye payı ya da ortaklık mevkii ortadan kalkmamaktadır^[26]. Esas sermaye payı, alacaklıların korunması ihtiyacı nedeniyle ancak sermayenin azaltılması yoluyla yok edilebilir. Paylar mevcut olduğu sürece, paya bağlı haklar ve yükümlülükler de yok olmamaktadır^[27]. O halde, ayrılan ortağın esas sermaye payları ile bu paylara bağlı hakların ve yükümlülüklerin akıbeti nedir? TTK'nin 642. maddesi uyarınca, ayrılan ortağın esas sermaye payı üzerinde ortaklık, sadece payın bizzat ortaklık tarafından iktisap edilmesi, devri ya da itfası şeklinde tasarrufta bulunmaya yetkilidir. Bunun dışında ortaklığın, söz konusu paylar üzerinde ortaklık sıfatı bulunmadığı gibi, bu payların sahibine sağladığı haklar ile getirdiği yükümlülükler de ortaklığa ait değildir^[28]. Ayrılma ile birlikte ortaklık sıfatını kaybeden ortağın da bu paylar üzerinde herhangi bir tasarruf yetkisi kalmamıştır. Bu itibarla, 642/1. maddede sayılan işlemlerden herhangi biri gerçekleşene dek, ayrılan ortağın esas sermaye payları sahiptir ve bu paylara ilişkin haklar ve yükümlülükler donmaktadır^[29].

---

ortaklıktan çıkmadan ise kısmi feshin anlaşılması gerektiği düşüncesi yatmaktadır (*Sanwald*, s. 48-50).

- [25] *Böckli*, P.: Das neue schweizerische GmbH-Recht—was ist wirklich neu? Eine Übersicht, in: Das neue schweizerische GmbH-Recht, Böckli, P. / Forstmoser, P. (Hrsg.), Zürich 2006, (s. 3-43), s. 41; *Sanwald*, s. 47. Karşı görüş için bk. *Bahtiyar*, M.: Ortaklıklar Hukuku, 10. Baskı, İstanbul 2017, s. 444.
- [26] *Germann*, S.: Die personalistische AG und GmbH unter besonderer Berücksichtigung von Aktionär- und Gesellschafterbindungsverträgen, SSHW Band/Nr. 327, Zürich / St. Gallen 2015, N. 2189.
- [27] *Sanwald*, s. 57-58.
- [28] *Şener*, s. 919.
- [29] *Baştuğ*, s. 92; *Şahin*, s. 445; *Yıldırım*, s. 289. Sermaye ortaklıklarında sahiptir esas sermaye payı olamayacağından, ayrılmaya birlikte söz konusu paylara ilişkin ortaklık sıfatının ortaklığa geçeceği yönünde bk. *Sanwald*, s. 20, 60.

III. ÇIKMA VE ÇIKARMANIN MALİ SONUCU: AYRILMA AKÇESİ (ABFİNDUNG)

1. Ayrılma Akçesi Hakkında Kısa Bilgi

Çıkan ya da çıkarılan ortak, esas sermaye payını ve payın sağladığı hakları kaybetmektedir. Bu kaybın ekonomik olarak denkleştirilmesi; ortağın ayrılmadan önceki ekonomik durumunun ayrılmadan sonra da korunması amacıyla ayrılan ortağa esas sermaye payının gerçek değerine uyan miktarda ayrılma akçesi isteme hakkı tanınmıştır^[30]. Ayrılan ortağa bu hakkın tanındığı 641. madde emredici niteliktedir. Bunun ilk sonucu, ayrılan ortağın ayrılma akçesini istem hakkının ortaklık sözleşmesiyle kaldırılamaması ve bu sonucu doğuracak nitelikte sınırlamalara da tabi tutulamamasıdır^[31]. Bununla birlikte, alacak hakkı doğduktan sonra ayrılan ortak bu hakkından vazgeçebilir^[32]. Diğer sonucu ise, ayrılma akçesinin ödenmesi için mahkemenin ayrıca bu yönde karar vermesinin gerekli olmamasıdır.

Ayrılma akçesi, ortaklık sıfatı kaybedildikten sonra hak kazanılması itibariyle, ortaklık sıfatına bağlı bir hakkın konusu olan tasfiye payı alacağından ayrılır. Öte yandan kaynağı, ortağın bu sıfatını kaybetmeden evvelki statüsü olduğundan, ayrılma akçesinin miktarına ve ödenmesine ilişkin esaslar belirlenirken ortaklıklar hukukuna özgü durumlar dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda, ayrılma akçesi bir yönüyle borçlar hukuku; diğer yönüyle ortaklıklar hukuku karakterli bir istem hakkı doğurmaktadır^[33].

[30] *Sanwald*, s. 83; *Şener*, s. 921; *Taşdelen*, s. 200-201.

[31] *Bahtiyar*, s. 445; *Germann*, N. 2201; *Gürpınar*, s. 94; *Siffert*, R. / *Fischer*, M. P. / *Petrin*, M.: *Stämpflis Handkommentar*, Bern 2008, Art. 825, N. 3; *Stäubli*, C.: *Basler Kommentar Obligationenrecht II*, Honsell, H. / Vogt, P. N. / Watter, R. (Hrsg.), Basel 2016, Art. 825, N. 2; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 201; *Şener*, s. 925; *Taşdelen*, s. 204; *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-53; *Trüeb*, H. R.: *Handkommentar zum Schweizer Privatrecht*, Roberto, V. / Trüeb, H. R. (Hrsg.), 3. Aufl., Zürich-Basel-Genf 2016, Art. 825, N. 4a; Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 277; *Yıldırım*, s. 309. Öte yandan 641/2. madde uyarınca sözleşmesel çıkma hakkı bağlamında aksi yönde bk. *Baştuğ*, s. 80, dn. 247; *Dubs*, M.: *Der Austritt aus der GmbH*, REPRAX 1/2002, (s. 23-39), s. 32; *Favalli*, D.: *Die Übertragung eines Stammanteils sowie der Austritt und der Ausschluss eines Gesellschafters aus der GmbH*, SZW 1999, (s. 92-97), s. 95; *Sanwald*, s. 86, 89; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 202.

[32] *Germann*, N. 2190; *Sanwald*, s. 85, 86.

[33] Ayrılan ortak ortaklık karşısında üçüncü kişi statüsünde olduğundan ayrılma akçesinin borçlar hukuku karakterli bir alacak olduğu yönünde bk. *Germann*, N. 2186, 2188; *Öztürk Dirikkan*, s. 145; *Sanwald*, s. 47, 84; *Şener*, s. 922; *Yıldırım*, s. 303.

Ayrılma akçesinin borçlusu ortaklıktır; kalan ortaklar ayrılma akçesinin ödenmesinden sorumlu tutulamaz^[34].

Ayrılma akçesi, ayrılan ortağın “esas sermaye payının gerçek değerine uyan” miktarı ifade etmektedir (TTK m. 641/1). Bu miktar, ortaklığın malvarlığının ortağın esas sermaye payına düşen kısmıdır^[35]. Esas sermaye payının gerçek değeri hesaplanırken, yaşayan işletme içindeki piyasa değeri esas alınmalıdır^[36]. Bu belirlemenin sonucunun negatif bir değer olması, ayrılan ortağı ortaklığa karşı borçlu hale getirmez. Zira sorumluluğu sermaye payıyla sınırlı olan ortağa, ortaklığın zararları nedeniyle bundan öte bir sorumluluk yüklenemez^[37]. Sözleşmesel çıkma hakkına^[38] istinaden ödenecek ayrılma akçesi bakımından ortaklık sözleşmesinde farklı bir hesaplama yöntemi öngörülebilir (TTK m. 641/2). Örneğin, ayrılma akçesinin esas sermaye payının satış değeri, nominal değeri ya da vergi değeri üzerinden hesaplanacağı belirlenebilir^[39].

[34] *Öztürk Dirikkan*, s. 153; *Sanwald*, s. 84; *Şahin*, s. 466; *Trüeb*, CHK, Art. 825, N. 1; *Yıldırım*, s. 304-305; Y. 11. HD, 27.01.2009, E. 2007/6170, K. 2009/821, *Moroğlu*, E. / *Kendigelen*, A.: İçtihatlı ve Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 10. Bası, İstanbul 2014, s. 491.

[35] *Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)*, N. 1680c.

[36] *Baştuğ*, s. 80-81; *Çamoğlu*, Çıkarılma, s. 17-18; Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 116; *Öztürk Dirikkan*, s. 109; *Sanwald*, s. 92-93; *Şahin*, s. 468; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 198; *Taşdelen*, s. 202-203.

[37] *Baştuğ*, s. 82; *Sanwald*, s. 90. Y. 11. HD, 18.02.2015, E. 2014/17007, K. 2015/2123: “... öz sermayenin -111.235,26 TL olduğu ve gerçek değerlere göre davalının ayrılma akçesi talebinin yerinde bulunmadığı gerekçesiyle... talebinin reddine...” (*Yargıtay Kararları*, s. 474). Öte yandan, ortaklığın borca batık durumda olduğundan bahisle, ayrılma akçesinin belirlenmesi talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığı; çıkarılan ortağın ileride buna yönelik dava açabileceği yönündeki Yargıtay kararına katılmak mümkün değildir (Y. 11. HD, 09.06.2015, E. 2014/11571, K. 2015/7969, *Yargıtay Kararları*, s. 472). Zira ortaklık borca batık olduğu için ayrılma akçesinin ayrılma anında muaccel hale gelemeyecek olması ile ayrılma akçesinin ayrılma anına göre hesaplanması aynı şey değildir.

[38] Her ne kadar 641/2. maddede, ortaklık sözleşmesinde öngörülen *ayrılma hakkı* ifadesi kullanılmış olsa da, gerek hükmün gerekçesinden, gerek TTK'nin 577/1.k. maddesinden, gerekse ayrılma akçesinin ortaklık sözleşmesinde farklı şekilde belirlenmesine *çıkma hakkı* bakımından izin verilen mehz İBK m. 825/2 hükmünden bu ifadenin yalnızca çıkmayı kapsadığı kabul edilmelidir. Nitekim bk. *Sanwald*, s. 88; *Şener*, s. 923; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 202; *Trüeb*, CHK, Art. 825, N. 5. 641/2. maddenin çıkarmayı da kapsadığı yönünde bk. *Taşdelen*, s. 228; *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-53.

[39] Botschaft zur Revision des Obligationenrechts vom 19. Dezember 2001, s. 3223; *Pfenninger*, OFK, Art. 825, N. 4; *Sanwald*, s. 88-89, 101; *Stäubli*, BSK, Art. 825, N. 2; *Şener*, s. 924; *Trüeb*, CHK, Art. 825, N. 4.

Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)

Ayrılan ortak ile ortaklık gerçek değer konusunda anlaşabileceği gibi, bu değer taraflardan birinin istemi üzerine mahkemece atanacak bilirkişiler tarafından da belirlenebilir (TTK m. 597). Ayrılma akçesinin miktarı konusunda ayrılan ortak ile ortaklık arasında bir anlaşma bulunmadığı takdirde, çıkma ve çıkarma davasında mahkeme ayrılma akçesini de belirlemelidir. Zira çıkma ve çıkarma talebi, ayrılmanın mutlak sonucu olan ayrılma akçesinin belirlenmesi talebini de bünyesinde barındırmaktadır^[40]. Ayrıca ayrılma akçesinin ayrılma ile muaccel olacağına ilişkin TTK m. 642/1 hükmü bu belirlemenin çıkma / çıkarma davasında yapılmasını gerektirmektedir^[41].

Ayrılma akçesi olarak esas sermaye payının ortağın ayrıldığı tarihteki değeri esas alınmalıdır^[42]. Bununla birlikte, ayrılmanın mahkeme kararına bağlı olduğu hallerde, kararın ne zaman kesinleşeceği dolayısıyla ayrılmanın ne zaman gerçekleşeceği belli olmadığından, ayrılma akçesinin ayrılma tarihindeki karşılığının tam olarak belirlenmesi mümkün değildir. Nitekim 641/1. maddede de esas sermaye payının gerçek değerine *uyan* bir meblağa işaret edilmektedir. Bu itibarla, 202/2. ve 531. maddelerin kıyasen uygulanmasıyla ayrılma akçesi olarak esas sermaye payının karar tarihine en yakın değerine hükmedilmelidir^[43].

2. Ayrılma Akçesinin Ödenmesi

A- Muaccel Hale Gelmesi

Alacak hakkı, borç ilişkisinin kurulmasıyla; alacağı talep hakkı ise, borcun muaccel hale gelmesiyle doğar. Borcun muaccel hale gelmesi, alacaklı tarafından

[40] Çıkma davasında ayrıca talep edilmediği halde ayrılma akçesinin belirlendiği kararlar için bk. Y. 11. HD, 17.09.2015, E. 2015/2122, K. 2015/9396, www.sinerjimevzuat.com.tr; Y. 11. HD, 07.12.2015, E. 2015/5541, K. 2015/13068, <https://emsal.yargitay.gov.tr>. Ayrılma akçesinin mahkemece ancak talep üzerine belirleneceği yönünde bk. *Aker*, s. 90, 107. Ayrılma akçesinin belirlenmesine yönelik davanın çıkma kararının kesinleşmesinden sonra açılması gerektiği yönünde bk. *Şener*, s. 926-927.

[41] *Yıldırım*, s. 306-307. Ayrılma akçesinin ödenebilir olmasının çıkmaya ve çıkarmaya karar vermenin bir koşulu olduğu gerekçesiyle, ayrılma akçesinin yargılama sırasında belirlenmesinin zorunluluk arz ettiği yönünde bk. *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 201.

[42] *Arslanlı / Domaniç*, s. 772; *Sanwald*, s. 99; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 199; *Taşdelen*, s. 203; *Trüeb*, CHK, Art. 825, N. 2.

[43] *Aker*, s. 90; *Çamoğlu*, Çıkarılma, s. 18; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 200; *Şahin*, s. 464; *Şener*, s. 928; Y. 11. HD, 17.09.2015, E. 2015/2122, K. 2015/9396, www.sinerjimevzuat.com.tr; Y. 11. HD, 21.03.2016, E. 2015/8441, K. 2016/3065, <https://emsal.yargitay.gov.tr>. Yargıtay'ın, esas sermaye payının dava tarihindeki değerinin esas alınması gerektiği yönündeki kararları için bk. *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 199, dn. 67; *Şener*, s. 928.

edimin ifasının talep edilebilir olduğunu, borçlu açısından edimin ifa edilebilir olduğunu ifade eder^[44]. İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur (TBK m. 90). Ayrılma akçesi de kural olarak doğumu anında, yani ortağın ayrılmasıyla birlikte muaccel hale gelmektedir (TTK m. 642/1). Ancak, bu kuralın ayrılma akçesi alacağına koşulsuz uygulanması, alacaklıların olumsuz etkilenmesine ve hatta çıkma ve çıkarmanın öngörülme amacıyla bağdaşmayacak şekilde ortaklığın sona ermesine neden olabilir (TTK m. 633, 376). Bundan dolayı TTK'nin 642. maddesinde, ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesi alternatifli bazı koşulların gerçekleşmiş olmasına bağlanmıştır^[45].

Gerekçede 642. maddenin amacı şu şekilde ifade edilmektedir^[46]: “Konu ayrılan ortağa yapılacak ödemenin zamanlama yönünden şirkete ve alacaklılara zarar vermemesi, menfaatler dengesinin hakça kurulmasıdır”. Görüldüğü üzere bir yandan, 641. madde ile ayrılan ortağın ayrılma akçesini istem hakkı güvence altına alınırken; diğer yandan, ayrılma akçesinin muacceliyet zamanı ödmeden ortaklığın ve alacaklıların olumsuz etkilenmesine engel olacak şekilde düzenlenmektedir^[47]. Bu yapılırken, adeta ayrılan ortak açısından *affectio societatis* unsuru etkisini devam ettirmişçesine ayrılma akçesinin muacceliyet anı konusunda ortaklığın ve alacaklıların menfaatlerine üstünlük tanınmıştır^[48]. Bu konuda ölçü sermayenin korunması ilkesi olmuştur; ayrılma akçesinin, ortaklığın sermayesinden ödenmesi mümkün değildir^[49]. Dolayısıyla, 642/1. maddede sıralanan muacceliyet koşulları ile aynı zamanda ayrılma akçesinin ödeneceği kaynaklar da gösterilmektedir.

642. madde, alacaklıların haklarını koruyucu yönü nedeniyle emredici niteliktedir. Bunun sonucunda 642. maddeye aykırı olarak yapılan ödeme işlemi

[44] Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara 2017, s. 973 vd.; Oğuzman, K. / Öz, T.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1, 9. Bası, İstanbul 2011, s. 331 vd.; Serozan, R. (Kocayusufoğlu / Hatemi / Serozan / Arpacı): Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. III (İfa-İfa Engelleri-Haksız Zenginleşme), 5. Baskı, İstanbul 2009, s. 54 vd.

[45] Buna benzer bir düzenleme, anonim ortaklıklarda öngörülmemiştir. Bk. TTK m. 141, 208, 531.

[46] Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 277.

[47] Böckli, s. 40; Demirkapı / Yıldırım, s. 462.

[48] Şener, s. 929; Trüeb, CHK, Art. 825a, N. 1.

[49] Baştuğ, s. 88, 92; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), N. 1680d; Öztürk Dirikkan, s. 155; Şahin, Çıkma ve Çıkarma, s. 203.

geçersizdir^[50]. Ayrıca ortaklık sözleşmesinde alacağın muacceliyet zamanına ya da ödeneceği kaynağa ilişkin olarak 642. maddeden farklı bir düzenleme öngörülemez^[51]. Bununla birlikte, ayrılan ortak 642. maddenin kendisi için sağladığı korumadan vazgeçebilir. Dolayısıyla ortaklık ve ayrılan ortak arasında, 642. maddede alacaklıların haklarını koruyucu asgari tedbirlere aykırı düşme-kaydıyla, ayrılma akçesinin muacceliyet anı konusunda farklı bir anlaşma yapılabilir. Örneğin, ayrılma anında ortaklık kullanılabilir öz kaynaklara sahip olmasına rağmen, alacağın muaccel olduğu zaman ötelenebilir ya da muacceliyet, ayrılan ortağın esas sermaye payının devri koşuluna bağlanabilir^[52].

Ayrılma akçesinin ödeneceği kaynaklar arasında bir sıralama yoktur^[53]. Öncelikle esas sermaye payının devri; bu mümkün olmadığı takdirde öz kaynaklardan karşılama yoluna başvurulması, sermayenin azaltılmasının ise son çare olarak görülmesi hükmün amacına daha uygundur^[54]. Bununla birlikte, ortaklık bu sırayı takip etmek zorunda değildir. -642/1,a hükmü hariç- ayrılma akçesinin muacceliyet anı ortaklığın ayrılma akçesinin ödeneceği kaynak konusundaki tercihine göre değişmektedir. Ayrılma akçesinin tutarını tespit eden mahkemenin ayrılma akçesinin hangi kaynaktan ödeneceği dolayısıyla muacceliyet anına ilişkin herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır^[55].

[50] *Baştuğ*, s. 90-91, 100; *Öztürk Dirikkan*, s. 158-159.

[51] *Baştuğ*, s. 89; *Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)*, N. 1680i, 1680k; *Çamoğlu*, *Çıkarılma*, s. 19. Aksi yönde bk. *Öztürk Dirikkan*, s. 131-133; *Sanwald*, s. 112. Bununla birlikte, ortaklık sözleşmesinde ayrılma akçesinin belli bir süre içinde ödenmemesi infisah sebebi olarak düzenlenebilir (TTK m. 636/1, a).

[52] Muacceliyet anını (ifa zamanını) uzatma sözleşmesi hakkında bk. Eren, s. 977-978.

[53] Oysa 6762 sayılı TTK'de ayrılma akçesinin kural olarak sermayenin azaltılması yoluyla ödeneceği düzenlenmekteydi (m. 551/4).

[54] Bk. *Şahin*, s. 458; *Şahin*, *Çıkma ve Çıkarma*, s. 203; *Tekinalp*, *Sermaye Ortaklıkları*, N. 21-55.

[55] *Sanwald*, s. 56, 116. Yargıtay da davacının çıkma davasında esas sermaye payının devrini isteme yetkisinin bulunmadığına; ancak, ayrılma akçesinin tespit edilmesini talep edebileceğine karar vermiştir (Y. 11. HD, 07.12.2015, E. 2015/5541, K. 2015/13068, <https://emsal.yargitay.gov.tr>). Buna karşılık Yargıtay'ın 11. HD, 04.10.2017, E. 2016/2571, K. 2017/5023 ile 11. HD, 15.05.2017, E. 2015/15797, K. 2017/2896 künyeli kararlarına ilişkin olarak açıklanan karşı oy gerekçesindeki, mahkemenin hüküm tesis ederken 612/2. ve 642. maddeleri dikkate alması gerektiği; davacının esas sermaye payının oranı yüzde yirmi beş olmasına rağmen 612/2. maddedeki sınır göz ardı edilerek esas sermaye payının tamamının davalı ortaklık tarafından iktisabı anlamına gelecek şekilde hüküm kurulmasının hatalı olduğu yönündeki açıklamalara katılmak mümkün değildir. Kararlar için bk. <https://emsal.yargitay.gov.tr>; www.lexpera.com.tr.

642/1. maddede, a, b ve c bentlerinde sayılan haller gerçekleştiğinde ayrılma akçesinin *ayrılma ile muaccel olacağı* düzenlenmektedir. Bu düzenlemeden, anılan haller ayrılmadan sonra gerçekleştiği takdirde alacağı yine *ayrılma anında* muaccel olacağı anlamı çıkarılabilmekte ise de, bu sonuç hükmün öngörülüş amacına aykırıdır. Ayrılma anına vurgu yapılmış olması, hükmün ayrılma anı gözetilerek düzenlenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle 1. fıkrada sayılan hallerin ayrılmadan sonra gerçekleştiği an, ayrılma akçesinin muaccel olduğu andır^[56].

a. Muacceliyet Halleri

aa. Ortaklığın Kullanılabilir Öz Kaynakları Üzerinde Tasarruf Edebiliyor Olması (m. 642/1,a)

Ayrılma akçesini muaccel hale getiren ilk hal, ortaklığın kullanılabilir öz kaynaklara sahip olmasıdır. Böylece karşılığı kullanılabilir öz kaynaklardan ödenerek ayrılan ortağın esas sermaye payı iktisap edilebilmektedir. Ortaklığın kendi paylarını iktisap etme koşullarının düzenlendiği TTK'nin 612/1. maddesinde, iktisap için ortaklığın *serbestçe kullanılabilir öz kaynaklara* sahip olması koşulu aranmaktadır. TTK m. 642/1,a hükmüne göre ise, ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesi için ortaklığın *kullanılabilir öz kaynaklara* sahip olması gerekmektedir. Bilindiği üzere, öz kaynaklar (=öz sermaye), aktif toplamının pay sahiplerinin katılma paylarıyla ve ortaklık tarafından karşılanan kısmıdır. Bu kısım, elden edilen karlardan, kanuni ve isteğe bağlı yedek akçelerden, değer artışları gibi ortaklığın kendi yarattığı unsurlardan (iç finansman kaynağı) ve/ya sermaye taahhüdü sonucunda elde edilen fonlardan (dış finansman kaynağı) oluşur. Öz kaynakların esas sermaye (veya çıkarılmış sermaye) ile kanun veya ortaklık sözleşmesi uyarınca dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçelerden oluşan kısmı üzerinde serbestçe tasarruf edilemez (bağlı kaynaklar). Serbestçe kullanılabilen öz kaynaklar ise, net dönem karı ile belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçelerdir^[57]. Şu halde, serbestçe kullanılabilir öz kaynakları, kullanılabilir öz kaynaklardan ayıran nedir? Ya da ikisinin kapsamı aynı olup 642. maddedeki kullanılabilir öz kaynak ifadesi bilinçli olarak kullanılmamış mıdır?

[56] Çamoğlu, Çıkarılma, s. 19; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), N. 1680h. *Tekinalp*, ayrılma akçesinin ayrılma ile muaccel olacağı ve fakat 642. maddede gösterilen kaynaklardan ödeneceği görüşündedir (*Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-55).

[57] *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-30; *Tekinalp* (Poroy / Çamoğlu), N. 1490; Türk, A.: Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Ankara 2016, s. 202 vd.

Hemen belirtelim, bu farklılığa mehz İBK'de de rastlanmaktadır. İBK m. 825a hükmünün gerekçesinden, anılan farklılığın bilinçli olduğu anlaşılmaktadır. Gerekçeye göre, ayrılma akçesi, esas sermayeyi aşan ve genel kanuni yedek akçelerin kısıtlı kısmı (İBK m. 671/3; TTK m. 519/3) dışında kalan tüm öz kaynaklardan, bu arada belirli amaca özgülenmiş yedek akçelerden de ödenebilir^[58]. Buna paralel olarak İsviçre doktrinde, yaratılan farklılıkla, ayrılan ortağa ayrılma akçesinin kolaylıkla ödenmesinin amaçlandığı; zira ne ayrılan ortaktan ne de ortaklıktan, ortaklık ilişkisini devam ettirmelerinin beklenebileceği ileri sürülmektedir^[59]. Ayrıca bu sayede, ayrılma akçesini ödemekten kaçınmak için geçici özel amaçlı yedek akçeler yaratılmasının da önlenebileceği belirtilmektedir^[60].

6762 sayılı TTK'de ayrılma akçesinin “şirketin esas sermayesinin itibari miktarını geçen mallarından” ödeneceği düzenlenmekteydi (m. 551/4). Bu hükümden yola çıkılarak doktrinde, aktiflerden borçların ve esas sermayenin çıkarılması sonucunda arda kalan ortaklık malvarlığından ayrılma akçesinin ödenebileceği; hatta 551/4. madde, kanuni yedekleri düzenleyen 466/3. madde (TTK m. 519/3) karşısında özel hüküm niteliğinde olduğundan ödemenin kanuni yedeklerin kısıtlı kısmından dahi yapılabileceği ileri sürülmekteydi^[61].

642. maddede muacceliyet halleri, sermayenin korunması ilkesi esas alınarak düzenlenmiştir. Ayrılma akçesinin sermayenin ilgili hükümler uyarınca azaltılmak suretiyle ödenebileceğine ilişkin m. 642/1,c hükmünde bu esas daha belirgindir. Kanun yapma tekniği açısından her üç koşulun da birbirine denk esaslara dayanması gerektiğinden ilk olarak, ayrılma akçesinin sermayeyi aşan değerlerden ödenebileceği söylenebilir^[62]. Bununla birlikte, 642. maddedeki “kullanılabilir bir öz kaynak” ibaresi, bu maddenin uygulanmasında (610. maddenin göndermesiyle limited ortaklıklarda da uygulanan) emredici nitelikteki 519/3. ile 520/1. maddelerin göz ardı edilmesi için yeterli değildir^[63]. Anılan

[58] Botschaft zur Revision des Obligationenrechts vom 19. Dezember 2001, s. 3223-3224; *Germann*, N. 2208; *Trüeb*, CHK, Art. 825a, N. 7. *Stäubli*, kanuni yedek akçelerin kanunen kısıtlanan miktarını aşan kısmının da ayrılma akçesinin ödenmesi için kullanılmayacağı görüşündedir (*Stäubli*, BSK, Art. 825a, N. 7).

[59] *Trüeb*, CHK, Art. 825a, N. 7.

[60] *Germann*, N. 2208.

[61] *Arslanlı*, H. / *Domaniç*, H.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, 1989 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2010, s. 772; *Baştuğ*, s. 98; *Öztürk Dirikkan*, s. 156 ve dn. 270.

[62] *Baştuğ*, s. 89.

[63] Bk. *Çamoğlu*, Alacaklıların Korunması, s. 84; *Teoman*, Ö.: Limited Ortaklığın Sermaye Borcu Tümü İle Yerine Getirilmiş Kendi Paylarını Edinmesi, der. Prof. Dr. Ömer Teoman,

hükümlerle *kanuni yedek akçelerin* serbestçe kullanımı yasaklanarak sermayenin korunması amaçlanmaktadır^[64]. Bu amaç 642. maddenin amacıyla örtüşmektedir. Alacaklılara bundan öte bir koruma sağlamak, örneğin ayrılma akçesinin belirli bir amaca özgülenmiş olsun veya olmasın isteğe bağlı yedek akçelerden ödenemeyeceğini kabul etmek, ayrılan ortağın hakkının aşırı sınırlandırılması sonucunu doğurur. Bu bağlamda, m. 642/1,a hükmünde kullanılabilir öz kaynaklar ifadesinin kullanılması bilinçlidir. Bu ifade ile esas sermaye, genel kanuni yedek akçenin kısıtlı (esas sermayenin yarısına kadar olan) kısmı ve ortaklığın iktisap ettiği kendi payları karşılığında ayırdığı yedek akçeler dışında kalan (belirli amaca özgülenmiş isteğe bağlı yedek akçelerin de dâhil olduğu) öz kaynaklar kastedilmektedir^[65].

Ortaklığın kullanılabilir öz kaynaklara sahip olduğunun nasıl belirleneceği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Oysa 642. maddenin 6335 sayılı Kanun'la kaldırılan 2. fıkrasında, bu belirlemenin işlem denetçisi tarafından yapılacağı düzenlenmekteydi. Böylece ortaklığın kullanılabilir öz kaynaklara sahip olup olmadığının tespiti tarafsız bir kişi tarafından yapılabiliyordu. Hâlihazırda bu belirlemeyi yapmaya müdür yetkilidir (TTK m. 625/1,f). Ne var ki müdürün taraflı olması, bu tespitin ihmal edilmesine ya da gerçeğe uygun olmayan bir tespit yapılmasına neden olabileceğinden alacaklının alacağına kavuşmasını engelleyebilir. Diğer yandan, danışıklı bir ayrılma durumunda, müdürce yapılan tespit sermayenin erimesine ve dolayısıyla alacaklıların haklarının ihlal edilmesine yol açabilir. Bu bağlamda, 642. maddenin amacına uygun olarak uygulanması, *de lege ferenda* ortaklığın kullanılabilir öz kaynaklara sahip olup olmadığının mutlaka bilirkişiler tarafından belirlenmesini ve buna ilişkin masrafların adilane paylaşılmasını gerektirmektedir. Alacaklı elbette *de lege lata* genel hükümlere istinaden açacağı bir tespit davası ile de bu belirlemeyi yaptırabilir^[66]. Ne var ki ihtiyari olan bu yol, aynı zamanda zaman alıcı ve alacaklı açısından masraflıdır. Bu nedenle uygulamada, ayrılan ortağın

Tüm Makalelerim, C. I-II (1971-2001), 2. Bası, İstanbul 2012, (s. 153-162), s. 155-156.

[64] *Tekinalp*, Ü.: Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri–Kamuyu Aydınlatma İlkesi İle, 2. Bası, İstanbul 1979, s. 277-278; *Türk*, s. 208; *Üçışık*, G. / *Çelik*, A.: Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolara, Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı, İstanbul 2018, s. 224.

[65] *Şener*, s. 930; *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-56; *Yıldırım*, s. 319-321. Ayrılma akçesinin ortaklığın belli bir amaca özgülenmemiş serbestçe tasarruf edebileceği öz kaynaklarından ödeneceği yönünde bk. *Taşdelen*, s. 205; Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 277.

[66] Bu belirlemenin müdürler tarafından yapılmasının mümkün olmadığı; kullanılabilir öz kaynakların bilirkişi tarafından tespit edilmesi gerektiği yönünde bk. *Bahtiyar*, s. 446;

ayrılma akçesinin, en erken 642/3. madde uyarınca yıllık raporda kullanılabilir öz kaynağın tespiti ile muaccel hale gelmesi kaçınılmazdır.

642/1,a hükmü ile ortaklığa kendi paylarını satın alması konusunda bir yükümlülük getirildiğinden ayrılma akçesinin ödenmesi amaçlı iktisaplar, TTK m. 382/1,c uyarınca iktisap yasağının istisnasını oluşturmaktadır^[67]. Bu bağlamda, ayrılma akçesinin ödenmesi amaçlı iktisaplarda ortaklık, 612. maddede koşullarla bağlı değildir; ortaklığın kendi paylarını iktisap edebilmesi için müdürlerin bu konuda genel kurul tarafından yetkilendirilmesi ya da böyle bir iktisabın genel kurul tarafından onaylanması gerekmemektedir (TTK m. 616/1,ı). Aynı şekilde, iktisap edilen paylar tutarında yedek akçe ayırmak ve iktisap edilen pay bedellerinin tamamen ödenmiş olması da şart değildir^[68]. Öte yandan, 612/2. maddede bu istisna için de bir istisna öngörülmüştür. Buna göre, çıkma ve çıkarma dolayısıyla iktisaplarda ortaklık, esas sermaye payının azami yüzde yirmisini iktisap edebilir^[69]. Bu sınır, m. 642/1,a hükmü ile öngörülen kanuni satın alma yükümü nedeniyle ortaklığın mali yapısının zayıflamasına engel olmak ve dolayısıyla alacaklıları korumak amacıyla öngörülmüştür^[70]. Ortaklık yeterli miktarda kullanılabilir öz kaynaklara sahip olsa

Stäubli, BSK, Art. 825a, N. 6; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 206; *Şener*, s. 930; *Yıldırım*, s. 321; Y. 11. HD, 25.12.1985, E. 6708, K. 7310, *Arslanlı / Domanıç*, s. 776.

[67] TTK'nin 382. maddesi limited ortaklıklarda da kıyasen uygulanmalıdır (*Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)*, N. 1667c; *Çapa*, M. S.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim ve Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi, İstanbul 2013, s. 127). TTK m. 531 uyarınca çıkarılan ortağın paylarının iktisabının da bu istisna kapsamına girdiği yönünde bk. *Türk*, s. 252.

[68] Aksi yönde bk. *Çapa*, s. 129. İktisap edilen pay bedellerinin tamamen ödenmiş olması şartı, anonim ortaklıklarda olduğunun (m. 379/4) aksine limited ortaklıklarda düzenlenmemiştir. Anılan farklılık, limited ortaklık esas sermayesinin kuruluşta tamamının ödenmesini şart koşan 585. maddenin 6335 sayılı Kanun'la değiştirilmesine rağmen, bu değişikliğin 612. maddeye yansıtılmasının unutulmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Oysaki korunan menfaatler aynı olduğundan bu konuda anonim ve limited ortaklıklar arasında farklılık yaratılması için bir neden bulunmamaktadır. Kanunda bu konuda boşluk bulunduğu kabul edilmelidir ve bu boşluk 379/4. maddenin kıyasen limited ortaklıklarda uygulanması suretiyle doldurulmalıdır (*Ataay, A.: Medeni Hukukun Genel Teorisi (Temel Bilgiler-Genel Kavramlar)*, 4. Baskı, İstanbul 1995, s. 231 vd.; *Çamoğlu, (Poroy / Tekinalp)*, N. 1667c; *Çapa*, s. 125; *Şener*, s. 152).

[69] İsviçre'de bu oran yüzde otuz beştir (İBK m. 783/2).

[70] İktisap sınırının yüzde ondan yüzde yirmiye yükseltilmesi ile özellikle az ortaklı limited ortaklıklarda çıkmanın kolaylaştırılmasının amaçlandığı; 612/2. maddenin ayrılan ortağın lehine olduğu yönünde bk. *Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)*, N. 1668a; *Lenz / von Planta*, BSK, Art. 783, N. 4; *Trüeb*, CHK, Art. 783, N. 8; *Yıldırım*, s. 288.

bile yüzde yirmiyi aşan iktisaplar yöneticilerin sorumluluğunu doğurur^[71]. Bu oran hesaplanırken, ortaklığın hâlihazırda elinde bulunan kendi payları düşülmelidir^[72]. Esas sermayenin yüzde onunu aşan tutarda iktisap edilen esas sermaye payları ya iki yıl içinde elden çıkarılmalıdır ya da sermaye azaltımı yoluyla itfa edilmelidir (TTK m. 612/2, c.2).

Ortaklık, kullanılabilir öz kaynağı bulunmasına rağmen ödemeye yanaşmazsa ayrılan ortak, genel haciz yoluna başvurarak alacağının ödenmesini isteyebilir (İİK m. 58). Mahkemenin ayrılma akçesinin miktarını belirleyen kararı, tespit hükmü niteliğinde olduğundan ilamlı icraya konu edilemez. Mahkeme kararının belirlenen ayrılma akçesinin ödenmesine yönelik bir ifade içerdiği olması da bu sonucu değiştirmez. Borçlu ortaklık, takip konusu alacağın, iktisap edebileceği esas sermaye payını aşan kısmına henüz muaccel hale gelmediği gerekçesiyle itiraz edebilir (İİK m. 62). Aksi takdirde takip, takip talebinde belirtilen miktar üzerinden kesinleşir ve alacağın tahsili için gerekli olan işlemlere girilebilir. Müdür/ler tarafından ortaklığın kendi paylarını iktisabına yönelik alınmış bir kararın bulunmaması, alacağın tahsil edilmesine engel değildir. Hemen belirtelim, maddi hukuka ilişkin bir mesele olduğundan, icra müdürü alacağın muaccel hale gelip gelmediğini incelemekle yetkili değildir. Dolayısıyla TTK'nin 612/2. ve 642. maddelerine aykırı olarak yapılan icra takip işlemleri, yalnızca takip hukukuna ilişkin kuralların yanlış uygulanması üzerine başvurulabilen şikâyete konu edilemez^[73].

Ayrılma akçesinin ödenmesi için gerekli olan öz kaynağın karşılanması amacıyla ortaklardan ek ödeme istenebilir^[74]. Ortaklardan ek ödeme istenebilmesi için TTK m. 603/1 uyarınca gerekli olan koşulların somut olayda gerçekleşme ihtimali yüksektir. Örneğin, ayrılma akçesi bilançonun pasifinde yer alacağından, ek ödeme istenebilecek hallerden ilki olan, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının ortaklığın zararını karşılayamaması gündeme gelebilir (TTK m. 603/1,a). Ayrılma akçesinin ek ödemelerden karşılanması suretiyle ortaklığın zararının azalması ve mali yapısının iyileşmesi sağlanabilir. Yine ayrılma akçesinin miktar itibarıyla yüksek olduğu hallerde, bu borcun etkisiyle ortaklığın işlerine gereği gibi devam edememesi söz konusu olabilir (TTK m. 603/1,b). Kaldı ki, ayrılma akçesi zaten ortaklık sözleşmesine kanun gereği dâhildir ve

[71] Çapa, s. 136; Sanwald, s. 115; Şener, s. 158.

[72] Türk, s. 159-160; Yıldırım, s. 323-324.

[73] Bk. Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 105, 223; Pekcanitez, H. (Atalay, O. / Sungurtekin Özkan, M. / Özekes, M.): İcra İflas Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2017, s. 58.

[74] Sanwald, s. 120.

bu alacağın doğması, m. 603/1,c ve m. 642/1,a hükümleri uyarınca öz kaynak ihtiyacına neden olur^[75].

bb. Ayrılan Kişinin Esas Sermaye Paylarının Devredilebiliyor Olması (m. 642/1,b)

Ayrılan akçesinin muaccel olmasına neden olan hallerden biri de, “ayrılan kişinin esas sermaye payları devredilebiliyor” oluşudur. Böylece ayrılan ortağın esas sermaye payının kalan ortaklara ya da üçüncü kişilere devri sonucunda elde edilen devir bedelinden ayrılma akçesinin ödenmesi amaçlanmaktadır. Bu yol, ortaklığın öz kaynaklarında bir eksilmeye neden olmayacağından, alacaklıların menfaatleri açısından en uygun olanıdır.

Ayrılan ortağın esas sermaye payını devretmeye ve pay bedelini devralandan talep etmeye ortaklık yetkilidir; ayrılan ortağın bu konularda herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır^[76]. Ortaklığın bu payların satışı konusundaki yetkisi, sahibi iskat edilen payların satışına benzer bir yetkidir (TTK m. 585, 482/2). Ortaklık, ayrılmayla birlikte sahipsiz hale gelen esas sermaye paylarının satışını, ayrılan ortağı temsilen değil; 642/1,b. maddenin verdiği yetkiye istinaden gerçekleştirmektedir^[77].

Kalan ortaklar, ayrılan ortağın esas sermaye payını devralmakla yükümlü değildir^[78]. Bununla birlikte, ortaklık sözleşmesinde sözleşmesel çıkma ve çıkarmanın gerçekleşmesi, çıkan ya da çıkarılan ortağın esas sermaye payının kalan ortak/lar ya da üçüncü kişi tarafından devralınması koşuluna bağlanabilir (TTK m. 577/1,k, 638/1, 640/1). Bu durumda, çıkma ve çıkarmanın hüküm ve sonuç doğurabilmesi için, çıkmada ortağın çıkma beyanına, çıkarmada genel kurulun çıkarma kararına ek olarak ayrılan ortağın esas sermaye paylarının kalan ortak/lar ya da üçüncü kişi tarafından devralınması gerekmektedir. Yine, sözleşmesel çıkma ve çıkarma bağlamında ayrılan ortağın esas sermaye payının diğer ortaklar tarafından satın alınacağı ortaklık sözleşmesinde kararlaştırılabilir. Bu halde ortak, ayrıldıktan sonra, ortaklık sözleşmesindeki söz konusu hükmün uygulanması amacıyla yasal yollara başvurabilir.

[75] Aksi yönde bk. *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-56.

[76] *Sanwald*, s. 116; *Yıldırım*, s. 328.

[77] Iskatta ortaklığın satış yetkisinin hukuki dayanağı konusunda aynı yönde bk. *Değirmenci*, C.: Anonim Ortaklıkta Iskat, İstanbul 2006, s. 66; *Pulaşlı*, § 38, N. 53.

[78] *Sanwald*, s. 56, 116.

Ayrılan kişinin esas sermaye paylarının devredilebiliyor olması ile neyin kastedildiği açık değildir. Hükmün gerekçesinde konuyla ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır^[79]: “Ayrılma akçesinin muaccel olabilmesi için ortağın ayrılabilmesi gerekir. Ortak ayrılamıyorsa, ortaklar genel kurulu gerekli onayı vermemişlerse akçe de muaccel olmaz”. Kişi, ayrılma akçesine zaten çıkma ya da çıkarma sonucunda hak kazandığından, ayrılma akçesinin muaccel olabildiğini ortağın ayrılması koşuluna bağlayan gerekçedeki ifade hatalıdır. Ayrıca, yenilik doğuran bir hakkın kullanılması niteliğinde olan çıkma beyanının hüküm ve sonuç doğurabilmesi ortaklığın ya da genel kurulun onayına tabi değildir. Aynı şekilde çıkarmada da genel kurul onaylama değil; çıkarma kararı almaktadır. Hâlbuki gerekçeden, ortağın ayrılmasının genel kurulun onayına tabi olduğu anlamı çıkarılabilmektedir. Öte yandan genel kurul onayı ile m. 595/2 bağlamında pay devrine ilişkin onayın kastedildiği kabul edildiğinde gerekçe, m. 642/1,b hükmünün anlamının belirlenmesinde yol gösterici olabilmektedir.

642/1. maddenin b bendinde yer alan bu hal, a ve c bentlerinde yer alan muacceliyet hallerinden farklı şekilde ifade edilmektedir. Şöyle ki, a bendine göre ortaklık kullanılabilir bir öz kaynak üzerinde *tasarruf ediyorsa*; c bendine göre ise, esas sermaye ilgili hükümlere göre *azaltılmışsa* ayrılma akçesi muaccel hale gelmektedir. Bununla birlikte, b bendinin ayrılan kişinin esas sermaye payları *devredilebiliyorsa* şeklindeki lafzından, ayrılan kişinin esas sermaye paylarının devredilmiş olmasının değil; *devredilebiyor olmasının* muacceliyet için yeterli olduğu sonucu çıkarılabilmektedir^[80]. Nitekim mehaz hükmün gerekçesinde esas sermaye paylarının devredilme fırsatının bulunmasının muacceliyet için yeterli olduğu belirtilmektedir^[81]. Doktrinde de ayrılma akçesi alacağının muaccel olabilmesi için, pay devrinin gerçekleşmesinin gerekli olmadığı; ortada payın satın alınması taahhüdü ya da satın alınması teklifi gibi kanıtlanabilir nitelikte ciddi bir fırsatın bulunması yeterli görülmektedir^[82]. Ne var ki, payın devir fırsatının bulunması ile ayrılma akçesinin muaccel olduğu kabul edilirse, ayrılma akçesinin muacceliyet anının belirlenmesi güçlük arz edecektir. Daha da önemlisi bu kabul, 642. maddedeki muacceliyet hallerinin aynı zamanda ayrılma akçesinin ödeneceği kaynağı göstermesiyle bağdaşmamaktadır. Zira

[79] Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 278.

[80] Bu koşul mehazda da aynı şekilde ifade edilmektedir (“*die Stammanteile der ausscheidenden Person veräußern kann*”).

[81] Botschaft zur Revision des Obligationenrechts vom 19. Dezember 2001, s. 3224.

[82] *German*, N. 2211; *Siffert / Fischer / Petrin*, Art. 825a, N. 6; *Şener*, s. 931; *Trüeb*, CHK, Art. 825a, N. 3, 9, 10.

henüz devir fırsatının bulunduğu halde, ayrılma akçesinin ödenmesi için gerekli olan kaynak mevcut değildir ve bu kaynağın sağlanacağı da kesin değildir.

Kanaatimizce, ayrılan kişinin esas sermaye payının devredilebiliyor olmasının iki anlamı bulunmaktadır: İlki, muacceliyet için esas sermaye paylarının devrinin yasaklanmamış olması gerektiğine işaret edilmektedir. Böylece ortaklık sözleşmesinde öngörülen pay devir yasağının, 642. maddenin uygulanması amacıyla dahi olsa etkisiz hale getirilemeyeceği; yani 642. maddenin, devir yasağına bir istisna oluşturmayacağı vurgulanmaktadır. İkincisi, bu ifade ile genel kurulun onay vermeyi reddederek pay devrine engel olabilmeye ihtimaline işaret edilmektedir. Genel kurul, kural olarak pay devrine onay vermeyi sebep göstermeksizin redde yetkilidir (TTK m. 595/3). Bu yetki, ayrılan ortağın esas sermaye payının devri halinde de geçerlidir. Sonuç olarak, m. 642/1,b hükmünde yer alan esas sermaye paylarının devredilebiliyor olması ile pay devrinin şekli koşullara uygun olarak gerçekleştirilmesi gereği kastedilmektedir^[83]. Anılan koşula bundan öte bir anlam yüklenmemeli; esas sermaye payının devri halinde ayrılma akçesinin ne zaman muaccel hale geleceği 642. maddenin amacına uygun yorum yapılarak tespit edilmelidir. Esas sermaye payının devir bedelinin muaccel olduğu andan itibaren ayrılma akçesinin ödenmesi için gerekli kaynak mevcuttur. Dolayısıyla ayrılma akçesinin muaccel olduğu an olarak pay devir bedelinin muacceliyet anı esas alınmalıdır^[84].

Öte yandan, genel kurul tarafından pay devrini onay yetkisi keyfi kullanılarak ayrılan ortağın alacağına kavuşması engellenememelidir. Bu amaçla, genel kurula pay devrini onaylamayı sebepsiz olarak reddetme yetkisi tanıyan 595/3. madde ile 642/1,b hükmü birlikte şu şekilde uygulanmalıdır: Esas sermaye payının ayrılma akçesinin ödenmesi amacıyla devri, genel kurulun pay devrini sebep göstermeksizin reddetme yetkisini ortadan kaldırmamalıdır. Bununla birlikte, reddin haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı, ayrılma akçesinin muacceliyeti açısından dikkate alınmalıdır. Buna göre, pay devrine onayın reddi, ortaklık

[83] Pay devri, genel kurulun onayıyla geçerli olur (TTK m. 595/2, c. 2). Ortağın pay defterine kaydedilmesi ile pay devrinin ticaret siciline tescil edilmesi bildirici etkiyi haizdir (*Şener*, s. 325).

[84] Aynı yönde bk. *Sanwald*, s. 121. Bu konuda devir sözleşmesinin imzalanmasını yeterli bulan görüş için bk. *Şahin*, s. 479. Bununla birlikte yazar, başka bir eserinde, devir sözleşmesinin imzalanması, imzaların noter tarafından onaylanması ve nihayet genel kurulun onay vermesi ile devredilebilir hale geldiğini belirtmektedir (*Şahin*, Çıkarma ve Çıkarma, s. 206). Doktrinde bir görüş ise muacceliyet için pay bedelinin tahsil edilmiş olmasını aramaktadır (*Yıldırım*, s. 327). Pay bedelinin tahsil edilememesi ya da kasıtlı olarak tahsil edilmemesi riskini ayrılan ortağa yükleyen ve bu surette ayrılan ortağın hakkını aşırı sınırlayan bu görüşe katılmak mümkün değildir.

sözleşmesinde öngörülen ya da reddi haklı kılan bir sebebe dayanıyorsa devir işlemi geçerli olmadığından ayrılma akçesi muaccel hale gelmemelidir^[85]. Aksi takdirde, yani genel kurulun pay devrini keyfi olarak reddi halinde, devir işlemi geçersiz olsa bile, ayrılma akçesinin muaccel olduğu kabul edilmelidir. Bu sonuç, her ne kadar 642. maddenin alacaklıları koruyucu yönüyle bağdaşmasa da ayrılan ortağın alacak hakkının, kanunun tanıdığı yetkilerin kötüye kullanılması suretiyle engellendiği hallerde menfaatler dengesine daha uygun düşmektedir.

Payın satışı sonucunda elde edilen gelir ayrılma akçesini aştığı takdirde ayrılan ortağın aradaki fark üzerinde talep hakkı bulunmamaktadır; fark, ortaklığa aittir. Bununla birlikte, esas sermaye paylarının satışından elde edilen gelir ayrılma akçesinden düşük olursa, ayrılan ortağın alacağı aradaki fark tutarında devam eder^[86]. Bu farkın ödenmesi 642/3. maddedeki koşulların gerçekleşmesine bağlıdır^[87]. Ortaklık kalan tutarı ödemek için sermayenin azaltılması yoluna başvurulabilirse de, bu sefer itfa edilecek esas sermaye payları ayrılan ortağın payları değildir. Zira ayrılan ortağın payları devredilmiştir. Kanuna uygun sermaye azaltımının ardından ortaklık, eşitlik ilkesine uygun olarak gerçekleştireceği itfa sonucunda aradaki farkı ödeyebilir.

Ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesinde bu yol, m. 642/1, a hükmü karşısında talidir. Şöyle ki, ortaklık kullanılabilir öz kaynaklara sahipse, ayrılma akçesi ayrılma ile muaccel hale gelmektedir. Ortaklığın buna rağmen, ayrılan ortağın esas sermaye payının devir bedelinden ayrılma akçesinin ödenmesi yolunu tercih etmesi, ayrılan ortakla farklı bir anlaşma yapılmadığı müddetçe, ayrılma akçesinin muacceliyet anını değiştirmemektedir. Dolayısıyla bu yolun muacceliyet anına etkisi, ortağın ayrıldığı sırada ortaklığın kullanılabilir öz kaynakları bulunmadığında söz konusu olmaktadır.

Payın uzun süre sahiptir bırakılması, limited ortaklığın temel yapısına aykırı olup başkaca sorunlara yol açabilir. Gerçekten, bu süreçte ayrılan ortağın esas sermaye payına bağlı haklar kullanılamamaktadır. Genel kurulda karar yeter sayısı sağlanamadığı için, ortaklık sözleşmesi değişikliği de dâhil önemli nitelikteki kararlar alınamayabilir^[88]. Ayrıca ek ödeme ve/ya yan edim yükümlülükleri

[85] Botschaft zur Revision des Obligationenrechts vom 19. Dezember 2001, s. 3224; *Germann*, N. 2214; *Siffert / Fischer / Petrin*, Art. 825a, N. 6; *Stäubli*, BSK, Art. 825a, N. 4

[86] *Baştuğ*, s. 95; *Oruç*, M.: 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebep Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma, *BATİDER* 2011, C. XXVII, S. 1, (s. 209-233), s. 228; *Sanwald*, s. 117; *Yıldırım*, s. 328-329.

[87] *Yıldırım*, s. 335.

[88] TTK'nin 589. ve 621. maddelerinde karar yeter sayıları, ortaklığın esas sermayesi baz alınarak düzenlenmiştir. Bu durum karşısında, ayrılan ortağın paylarına karşılık gelen

Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)

öngörülmüşse ortaklık bu imkândan faydalanamayacaktır. Bu bağlamda, ayrılan ortağın esas sermaye payının satılması, ortaklığın da menfaatine olduğundan müdürler açısından aynı zamanda bir görevdir (TTK m. 625). Müdür, esas sermaye payının satışı için gerekli girişimlerde bulunmadığı takdirde bu sebeple meydana gelen zarardan sorumlu tutulmalıdır (TTK m. 553).

cc. Esas Sermayenin Azaltılması (m. 642/1,c)

Ayrılma akçesini muaccel hale getiren hallerden biri de esas sermayenin azaltılmasıdır. Böylece, esas sermayenin azaltılması sonucunda itfa edilen payların bedellerinden ayrılma akçesinin ödenmesi mümkün hale gelmektedir. Burada söz konusu olan sermaye azaltımı türü kurucu (ya da olağan) esas sermaye azaltımıdır^[89]. Limited ortaklıkta sermaye alacaklıların asgari güvencesini oluşturduğundan bu yola, son çare ya da diğer yolların tamamlayıcısı olarak başvurulmalıdır^[90].

Ayrılma akçesinin ödenmesi amacıyla sermayenin hangi miktarda azaltılacağı konusunda, ayrılma akçesinin ayrılan kişinin esas sermaye paylarının devredilmesi sonucu elde edilen değerlerden ödenebileceğini öngören m. 642/1,b hükmü yol göstericidir. Buna göre, bu madde uyarınca azaltılabilecek sermayenin üst sınırını, ayrılan ortağın esas sermaye paylarına karşılık gelen sermaye miktarı oluşturmaktadır. Burada amaç, ayrılan ortağın devredilemeyen paylarının bu sefer itfa edilmesi sonucunda serbest hale gelen değerlerden ayrılma akçesinin ödenebilmesidir. Dolayısıyla aşağıda belirttiğimiz sermaye azaltımı kuralları, bu sınıra kadar yapılan azaltımlar için geçerlidir. Üst sınır miktarında yapılan sermaye azaltımı sonucunda, ayrılma akçesinin ödenmesi için yeterli karşılık sağlanamayabilir. Zira esas sermaye payının gerçek değeriyle nominal değerinin birebir örtüşmesine nadir rastlanır. İşte bu halde ödenmeyen kısım m. 642/3. hükmüne tabidir. Öte yandan, sermaye azaltımına (a ve b bendinde düzenlenen) diğer yolların tamamlayıcısı olarak başvurulduğunda, sorunun çözümü bu kadar basit değildir. Örneğin, bir kısmı kullanılabilir öz kaynaklardan ödenen ayrılma akçesinin kalan kısmı sermaye azaltımı yoluyla ödenmek istendiğinde sermaye hangi miktarda azaltılmalıdır? Burada salt ödenen miktar üzerinden hesaplama yapılması, alacaklılar aleyhine sonuç doğurabilir. Bu bağlamda,

---

esas sermayenin karar yeter sayısından düşülmesi mümkün değildir. Bu konudaki farklı görüşler için bk. *Değirmenci*, s. 63-64.

[89] Bilanço açığını kapatma amaçlı sermaye azaltımında sermayenin iadesi söz konusu değildir (*Çağlar*, H.: Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması, Ankara 2010, s. 37). Bu sebeple, ayrılma akçesi bu yolla ödenemez.

[90] *Yıldırım*, s. 333-334.

öncelikle hâlihazırda yapılan ödemenin ayrılan ortağın esas sermaye payına hangi oranda karşılık geldiği belirlenmeli; akabinde, kalan esas sermaye payının sermaye olarak karşılığı tespit edilmelidir. Dolayısıyla sermaye en fazla bu miktarda azaltılmalıdır. Bu tespitin şeffaf olması ve uzman kişi eliyle yapılması gerekmektedir. Hemen belirtelim, 642. maddenin 6335 sayılı Kanun'la ilga edilen 2. fıkrası buna ilişkin bir düzenleme içermekteydi. Buna göre, kullanılabilir öz kaynak tutarını belirlemeye işlem denetçisi yetkiliydi. İşlem denetçisi tarafından aynı zamanda, kullanılabilir öz kaynak tutarı ayrılma akçesinin ödenmesine yetmediği takdirde esas sermayeden hangi miktarda indirim yapılması gerektiği de gösterilmeliydi. Hâlihazırda, bu belirlemenin kim tarafından yapılacağı konusunda kanunda boşluk bulunmaktadır. Tarafsız olmadığı için bu konuda müdürün belirlemesine itibar edilmesi, 642. maddenin alacaklıları koruma amacına aykırıdır. Bu bağlamda, ilk olarak, ayrılan ortak tarafından ortaklığın kullanılabilir öz kaynak miktarının tespit edilmesi amacıyla başvuru yapıldıysa mahkemeden, ayrıca bu yönde de tespit yapılması istenebilir. Bu yola başvurulmadığı takdirde, sermaye azaltımı sürecinde TTK m. 473/2 uyarınca sermaye azaltılmasına rağmen ortaklığın alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktife sahip olduğunu tespit etmeye yetkili yeminli mali müşavir, serbest muhasebeci mali müşavir ya da denetime tabi ortaklıklarda denetçi tarafından bu konuda da bir belirleme yapılmalıdır (TSY m. 96/1,c). Mahkemenin tespit kararı ya da mali müşavir veya denetçi raporu sunulmadıkça ticaret sicili müdürü, sermaye azaltımını tescil etmemelidir (TTK m. 475/4). Bu yöntem, usul ekonomisi ilkesiyle olduğu kadar, mali müşavir ya da denetçi tarafından yapılan denetimin alacaklıların haklarını gözetme amaçlı yapıyor olmasıyla da uyumludur.

Ayrılma akçesinin bu yolla muaccel hale gelmesi, esas sermayenin ilgili hükümlere göre azaltılmasına bağlıdır (TTK m. 642/1,c). İlgili hükümler, TTK m. 592 uyarınca limited ortaklıklarda da uygulanan 473. ila 475. maddelerdir. Sermayenin ilgili hükümlere uygun olarak azaltılmasının amacı, sermaye azaltımı sürecinde söz konusu hükümlerde öngörülen alacaklıların haklarını koruyucu tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Bu amaca hizmet etmeyen sermaye azaltımı kurallarının uygulanması gerekli değildir. Bu çerçevede, sermayenin azaltılması için genel kurulun karar alması gerekmemektedir^[91]. Sermaye azaltımı kararı, 642. maddede tanınan yetkiye istinaden ayrılma akçesinin bu yolla ödenmesine

[91] Ayrılma ortaklık sözleşmesine ya da mahkeme kararına dayandığı gerekçesiyle genel kurul kararının gerekli olmadığı yönünde bk. *Arslanlı / Domaniç*, s. 771; *Oruç*, s. 230; *Üçışık*, s. 204, dn. 78; *Yıldırım*, s. 332. Genel kurul kararının alınmasını gerekli bulan görüş için bk. *Erdem*, N.: Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi, İstanbul 2012, s. 280; *Şahin*, s. 458.

karar veren müdür tarafından alınır. Aksi takdirde, azaltım kararının alınabilmesi sermayenin en az yüzde yetmiş beşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oy vermesine bağlı olduğundan, ayrılan ortağın esas sermaye payının sermayenin yüzde yirmi beşini aştığı hallerde bu yola başvurulması mümkün olmayacaktır (TTK m. 473/3).

Öte yandan, sermayenin asgari sermayenin altına düşecek şekilde azaltılmayacağı kuralı (TTK m. 473/5), ayrılma akçesinin ödenmesi amacıyla dahi olsa ihlal edilemez^[92]. Bu kural nedeniyle, asgari sermayeli ya da düşük sermayeli ortaklıklarda ayrılma akçesinin ödenebilmesi maksadıyla bu yola başvurulması mümkün olmayacaktır^[93]. Ayrıca sermayenin azaltılabilmesi için ortaklığın alacaklıların haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifinin bulunması gerekmektedir (TTK m. 473/2). Bu husus, yeminli mali müşavir, serbest muhasebeci mali müşavir ya da denetime tabi ortaklıklarda denetçi tarafından tespit edilmelidir (TSY m. 96/1,c). Alacaklılar, TTK'nin 474/1. maddesinde öngörülen çağrı prosedürüne uygun olarak alacaklarını bildirmeye ve alacaklarının ödenmesini ya da teminat altına alınmasını istemeye davet edilmelidir. Sermayenin azaltılabilmesi için, alacaklılara verilen sürenin sona ermesi ve bildirilen alacakların ödenmesi veya teminat altına alınması şarttır (TTK m. 475/1). Sermaye, anılan işlemlerin tamamlanmasının ardından, sermaye azaltımının ticaret siciline tescil edilmesiyle azaltılmaktadır. Ayrılma akçesi de tescille birlikte muaccel hale gelmektedir^[94].

Kullanılabilir öz kaynakları bulunmayan ortaklık, ayrılan ortağın esas sermaye paylarını da devredemediğinde sermayesini azaltmak zorundadır. Ancak, gerekli koşullar mevcut olsa bile sermayenin azaltılması tamamen ortaklığın idaresindedir ve ortaklığın ayrılma akçesinin ödenmesi amacıyla sermayesini en geç ne zaman azaltması gerektiği konusunda kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Ayrılma akçesinin yıllık raporda kullanılabilir öz kaynak tutarının tespiti ile muaccel hale geleceğine ilişkin 642/3. madde ile ortaklık sözleşmesinde hüküm yoksa kollektif ortağının ayrılma payının ayrılmadan sonra çıkarılacak

[92] *Baştuğ*, s. 100; *Dubs*, s. 33; *Sanwald*, s. 118; *Trüeb*, CHK, Art. 825a, N. 11; *Yıldırım*, s. 333. Bu kuralın tek istisnasının, sermayenin asgari sermayenin altında olacak şekilde azaltılıp, eş zamanlı olarak yeniden en az asgari sermaye sermayeye kadar artırılması olduğu yönünde bk. *Sanwald*, s. 118, 119.

[93] TOBB tarafından aylık yayımlanan kurulan-kapanan şirket istatistiklerinden tespit edebildiğimiz kadariyle, Türkiye'de 2013 yılından bu yana limited ortaklıkların ortalama dörtte biri asgari sermaye (m. 580) ile kurulmaktadır. Bk. <https://www.tobb.org.tr> (e.t.23.06.2018).

[94] *Baştuğ*, s. 83; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 206; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma II, s. 857; *Üçışık*, s. 204; *Yıldırım*, s. 333.

ilk bilanço tarihinde ödenmesi gerektiğine ilişkin 262/1. madde burada kıyasen uygulanmalıdır. Bu doğrultuda sermaye en geç ayrılmadan sonra çıkarılacak ilk bilanço tarihinde azaltılmalıdır^[95].

b. Kısmen Muacceliyet Halinde Kalan Kısımın Akıbeti

642/1. maddedeki haller gerçekleştiğinde ayrılma akçesi, *ilgili kaynaktan karşılanabildiği ölçüde* muaccel olmaktadır^[96]. Örneğin, ortaklığın mevcut kullanılabilir öz kaynakları ayrılma akçesinin bir kısmını karşılamaya yetiyorsa ayrılma akçesi, bu kaynaklarla karşılanabildiği tutarda (kısmen) muaccel hale gelmektedir. Yine, ayrılan ortağın esas sermaye payı, ortaklığın kendi paylarını iktisap edebileceği azami miktar olan yüzde yirmiden fazla ise, ortaklığın sahip olduğu kullanılabilir öz kaynaklar ayrılma akçesinin tamamının ödenmesi için yeterli olsa bile muacceliyet, ortaklığın esas sermaye payını iktisaba yetkili olduğu azami orana karşılık gelen tutarda gerçekleşmektedir. Ayrılma akçesinin muaccel hale gelmeyen kısmı açısından muacceliyetin yine 642/1. madde uyarınca gerçekleşmesi pek tabii ki mümkündür^[97]. Örneğin, bu kısım, sermayenin azaltılması veya payın devri suretiyle muaccel hale gelebilir. İşte, 642/3. maddede, 642/1. maddede öngörülen kaynaklara ek olarak ve çoğu zaman bu kaynakları tamamlayıcı nitelikte bir imkân düzenlenmektedir. Bu hükme göre, “ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturur. Bu husus yıllık raporda kullanılabilir öz kaynak tutarının tespiti ile muaccel hale gelir”. Böylece bir yandan, muacceliyetin gerçekleşmesi ortaklığın iradesine bağlı olmaktan kurtarılarak ayrılan ortağın alacağına kavuşması güvence altına alınmakta; diğer yandan, muacceliyet kullanılabilir öz kaynak tutarının yıllık raporda tespit edilmesi anına ertelenerek alacağın ortaklık açısından uygun olmayan bir zamanda talep edilmesine engel olunmaktadır.

Hemen belirtelim, 642. maddenin 3. fıkrası, 6335 sayılı Kanun’la ilga edilen 2. fıkra ile birlikte anlamlıydı. İki fıkranın birlikte uygulanmasıyla şöyle bir sistem öngörülmüştü: Ayrılmadan sonra işlem denetçisi tarafından 1. fıkranın a ve c bentlerindeki koşulların bulunup bulunmadığı belirlenmelidir. Bu tespitten ardından (ve 1. fıkranın b bendindeki koşul da gerçekleşmediği takdirde)

[95] Bk. *Arslanlı / Domaniç*, s. 773.

[96] *Sanwald*, s. 121.

[97] *Stäubli*, BSK, Art. 825a, N. 7; *Trüeb*, CHK, Art. 825a, N. 4. Öte yandan 642/3. maddeye, 642/1. madde uyarınca ayrılma akçesinin ödenmesi için kaynak bulunamadığında başvurulacağı yönünde bk. *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-59.

ayrılma akçesinin muaccel hale gelmeyen kısmı bakımından 3. fıkra hükmü uygulanmalıdır. Yani, 2. fıkra hükmü, 1. ve 3. fıkralar arasında köprü vazifesi görmekteydi. Bu nedenle, 2. fıkranın ilga edilmesi, 3. fıkranın anlaşılmasını zorlaştırarak bu fıkrayı öngörülme amacından farklı şekilde uygulanmaya elverişli hale getirmiştir. Hükmün anlaşılabilmesi için şu iki hususun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir: İlk olarak, 642/3. maddede yer alan “ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı” ifadesi, bu hükmün kapsamına, muaccel hale gelmesine rağmen ödenmeyen alacakların dâhil olduğu izlenimini uyandırmaktadır^[98]. Az evvel belirtildiği üzere, 3. fıkrada bu ifade, mülga 2. fıkraya istinaden yapılan tespit üzerine alacağın kısmen muaccel hale gelmesi ve bu kısmın ödenmesi ihtimali üzerine kullanılmıştır. Alacağı muaccel hale gelen alacaklı, zaten ilgili hukuki yola başvurarak alacağının ödenmesini isteyebilir. Bunun için ayrıca 3. fıkrada öngörülen muacceliyet halinin gerçekleşmesine lüzum yoktur. Nitekim, 3. fıkranın 2. cümlesinin “bu husus...muaccel hale gelir” şeklindeki ifadesinden, bu fıkranın, alacağın henüz muaccel olmayan kısmı için uygulanacağı anlaşılmaktadır^[99]. Bu itibarla, 3. fıkrada ayrılma akçesinin “ödenmeyen” kısmı yerine, ayrılma akçesinin “muaccel hale gelmeyen kısmı” ifadesi tercih edilmelidir^[100]. Açıklanması gereken diğer husus, “ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı” ifadesinin, bu fıkranın yalnızca hakkında kısmi muacceliyetin vuku bulunduğu alacaklar için uygulanacağı anlamına gelmediğidir. 3. fıkra hükmü, 1. fıkrada sayılan hallerden herhangi biri gerçekleşmediği için kısmen dahi olsa muaccel hale gelmeyen alacaklar için de geçerlidir. Diğer bir ifadeyle, 3. fıkranın uygulanabilmesi için, öncesinde 1. fıkradaki hallerden en az birinin gerçekleşmiş olması gerekli değildir. Hatta 2. fıkranın ilga edilmesinin ardından kullanılabilir öz kaynak tutarının kim tarafından belirleneceği konusunda kanunda bir boşluk oluştuğundan, bu yönde kanuni bir zorunluluk bulunmamasına rağmen, ayrılma akçesi alacağının muacceliyet zamanının 3. fıkraya göre belirlenmesi ihtimali yüksektir^[101].

Bu açıklamalardan sonra, 3. fıkra hükmünün uygulanma şartları üzerinde durmak gerekirse; bu hükme göre alacağın muaccel olabilmesi, kullanılabilir

[98] Nitekim 642/3. maddedeki koşul gerçekleştiğinde alacağın *yeniden* ödenir hale geldiğini belirterek bu sonucu destekleyen görüş için bk. *Gürpınar*, s. 96; *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-59.

[99] Aynı yönde bk. *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 206-207.

[100] Hükmün mehzasında da “ayrılma akçesi alacağının ödenmeyen kısmı” anlamına gelen “*nicht ausbezahlten Teil der Abfindung*” ibaresi kullanılmaktadır (İBK m. 825a/3).

[101] Karş. TTK m. 262/1.

öz kaynak tutarının ancak *yıllık raporda* tespit edilmesiyle mümkündür^[102]. Yıllık rapordan, yıllık bilanço anlaşılmalıdır^[103]. Yıllık bilançonun hazırlanması müdürlerin görevi olup bağımsız denetime tabi ortaklıklarda bu bilançonun bağımsız denetçi tarafından onaylanması gerekmektedir (TTK m. 625/1,f, 635, 398/1). Başka amaçlarla hazırlanmış bilançoda kullanılabilir öz kaynak tespit edilmesi ayrılma akçesini muaccel hale getirmez. Bu konuda yıllık bilançonun esas alınmış olması, ortaklıklar topluluğunda kaybın yıl sonuna kadar denkleştirilmesini öngören TTK'nin 202. maddesi ile uyumludur. Bundan başka, alacağın muaccel olabilmesi için ortaklığın kullanılabilir öz kaynaklara sahip olması yeterlidir; 1. fıkrada olduğu gibi burada da ayrılma akçesinin ödeneceği kaynak *serbestçe* kullanılabilir öz kaynaklarla sınırlandırılmamıştır. Bu hükmün bir sonucu olarak, ayrılma akçesinin ödenmesi karın dağıtılmasından önce gelmektedir^[104]. Böylece, ayrılma akçesinin derhal ödenmesi de teşvik edilmiş olmaktadır^[105].

Ortaklık hâlihazırda kendi paylarını iktisap edebileceği azami miktarda (% 20) esas sermaye payını elinde bulunduruyorsa, yıllık bilançoda kullanılabilir öz kaynaklara sahip olduğunun tespiti ile ayrılma akçesi muaccel hale gelmez. Bu bağlamda, 642/3. madde uyarınca muacceliyet, anılan fıkrada öngörülen koşullar gerçekleştiğinde, ortaklığın 612/2. madde uyarınca kendi paylarını iktisaba yetkili olduğu ölçüde gerçekleşmektedir.

B- Ödemeye İlişkin Diğer Hususlar

Ayrılma akçesi alacağı için kapital faizi istenip istenemeyeceği konusunda 642. maddede açıklık bulunmamaktadır. Oysa mehzada, ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı üzerinde alacaklının, faizsiz bir talep hakkına sahip olduğu

[102] İBK'nin 825a/3. maddesinde yer alan "*im jährigen Geschäftsbericht*" ifadesi, TTK'nin 642/3. maddesine "yıllık raporda" şeklinde çevrilmiştir. Oysa İBK bağlamında faaliyet raporu olarak çevirebileceğimiz *Geschäftsbericht*, durum raporunu (*Lagebericht*) ve finansal tabloları (*Jahresrechnung*) içeren bir raporu ifade etmektedir (*Dubs / Truffer*, BSK, Art. 698, N. 17). Türk hukukunda yönetim kurulu faaliyet raporuna karşılık gelen durum raporu, büyük işletmelerde iş yılı sonu itibarıyla işlerin gidişatını ve ortaklığın finansal durumunu gösterir (*Neuhaus / Inauen*, BSK, Art. 961c, N. 1, 5, 6). Finansal tablolar ise bilanço, gelir tablosu ve eklerden oluşmaktadır (İBK m. 958/2; TTK m. 68/3).

[103] Yıllık bilanço, hesap dönemi sonu itibarıyla işletmenin faaliyetlerinin sonucunu gösteren bilançodur. Yıllık bilançodan faaliyet sonucunun olumlu ya da olumsuz olduğu tespit edilebilir (*Üçışık / Çelik*, s. 20).

[104] *Şener*, s. 934; *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-59; *Yıldırım*, s. 336.

[105] *Botschaft zur Revision des Obligationenrechts vom 19. Dezember 2001*, s. 3224.

açıkça düzenlenmektedir (İBK m. 825a/3). TTK'nin hükümet tarafından teklif edilen metninde de ayrılma akçesinin faizsiz bir alacak olduğu hükmüne yer verilmişti^[106]. Ancak bu ifade, 642. maddeden adalet komisyonu tarafından çıkarılmıştır^[107]. Anılan değişikliğin, ayrılma akçesine faiz işletilmesinin önünü açmak; dolayısıyla ayrılan ortağın faize ilişkin menfaatini korumak amacıyla yapıldığı düşünülebilir. Ne var ki, gerekçede yer alan "ikinci fıkra ayrılan ortağın menfaati ile şirketin menfaati arasında dengeyi kurmak amacıyla konulmuştur. Ortak bir alacak hakkı elde ederek, şirket ise faiz işlememesi ve öz sermaye belirleninceye kadar herhangi bir ödeme yükümü altına konulmayarak korunmuştur" şeklindeki açıklamalar, bunun aksi yönündedir^[108]. Her ne kadar alacağın faizsiz olduğu kanunda açıkça düzenlenmemişse de, hem alacağın niteliği hem de 642. madde ile korunmak istenen menfaatler dengesi, ayrılma akçesine faiz işletilmesine engel teşkil etmektedir^[109]. Gerçekten, ayrılma akçesi, ayrılan ortağın esas sermaye payının karşılığını oluşturmaktadır. Esas sermayeye faiz ödenmesi ise TTK m. 609/1 uyarınca yasaktır^[110]. Ayrıca, muacceliyet anı yasal düzenlemeyle belirlenen bir alacağa faiz işletilebilmesi adil değildir. Kaldı ki, ayrılma akçesine faiz işletilmesi, 642. maddenin alacaklıların haklarını koruma amacına da aykırıdır. Öte yandan, alacak muaccel hale geldikten sonra, temerrüt faizi istenebileceği konusunda şüphe yoktur^[111]. Ancak bunun için TBK m. 117/1 uyarınca ayrılan ortağın ihtarıyla ortaklık temerrüde düşürülmelidir^[112].

[106] Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 720.

[107] Bk. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 1119.

[108] Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 278.

[109] Şahin, Çıkma ve Çıkarma, s. 207; Şener, s. 933; Yıldırım, s. 337. Bu hususun madde metnine yansıtılması gerektiği konusunda bk. Moroğlu, E.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Önerileri, 8. Baskı, İstanbul 2016, s. 396.

[110] Trüeb, CHK, Art. 825a, N. 5, 13.

[111] Kendigelen, A.: Yeni Türk Ticaret Kanunu (Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler), 2. Bası, İstanbul 2012, s. 558; Germann, N. 2220, 2221; Siffert / Fischer / Petrin, Art. 825a, N. 10; Şener, s. 933; Trüeb, CHK, Art. 825a, N. 13a; Ulaş, I.: Uygulamacı Gözü İle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Bakış, BATİDER 2005, C. XXIII, S. 2, (s. 189-210), s. 200-201; Yıldırım, s. 338.

[112] Yargıtay'ın ayrılma akçesi alacağına, çıkma / çıkarmaya ilişkin dava tarihinden ya da karar tarihinden itibaren temerrüt faizi işletilebileceği yönündeki kararları için bk. Y. 11. HD, 08.06.2015, 2292/7902, Yargıtay Kararları, s. 466; Y. 11. HD, 21.03.2016, E. 2015/8441, K. 2016/3065, <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

642/3. madde uyarınca, “ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı, bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturur”. Diğer alacaklıların öncelikle tatmin edileceğine ilişkin bu kural, iflas ve tasfiye halinde uygulanır^[113]. Bunun dışında, yani ortaklık faaliyetlerine olağan bir şekilde devam ederken, ayrılan ortak ile diğer alacaklılar arasında böyle bir sıralama bulunmamaktadır. Diğer alacaklılara tanınan bu önceliğin nedeni, ayrılma akçesinin, esas sermaye payının geri ödenmesi niteliğinde olmasıdır^[114]. Böylece ortaklar arası meseleler nedeniyle alacaklıların haklarının olumsuz etkilenmemesi amaçlanmaktadır^[115]. Dolayısıyla diğer alacaklıların kapsamına, bu sıfatı nedeniyle ortaklıktan alacaklı olan ortaklar dâhil değildir^[116]. Bununla birlikte ayrılma akçesi, tasfiye gelirlerinin ortaklara dağıtılmasından önce ödenmelidir.

Ayrılma akçesinin ödenme şekli sınırlandırılmamıştır^[117]. Bu nedenle, nakit şeklinde ödenebileceği gibi, alacaklının kabul etmesi kaydıyla ayın olarak da örneğin, aktiflerin ayrılan ortağa devri veya ortaklığın bölünmesi suretiyle ödenebilir^[118]. Ödenme şekli konusunda hem çıkmayı hem de çıkarmayı kapsar biçimde ortaklık sözleşmesinde genel bir düzenleme öngörülmesine emredici hükümler ilkesi engel oluşturmamalıdır^[119].

Ayrılma akçesi, ani edimli bir borç doğurur; bu nedenle bir defada ödenmelidir. Öte yandan, ayrılan ortak ile ortaklık arasında taksitle ödeme konusunda anlaşma yapılabilir. Yine, sözleşmesel çıkma hakkına ilişkin olarak ortaklık sözleşmesinde ayrılma akçesinin dönemler halinde ödeneceğine dair hükme yer verilebilir (TTK m. 577/1,k).

[113] *Germann*, N. 2219; *Kendigelen*, s. 558, dn. 141; *Sanwald*, s. 125; *Siffert / Fischer / Petrin*, Art. 825a, N. 9; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 206; *Şener*, s. 932; *Yıldırım*, s. 339.

[114] *Botschaft zur Revision des Obligationenrechts vom 19. Dezember 2001*, s. 3224; *Germann*, N. 2219; *Pfenninger*, OFK, Art. 825a, N. 6; *Sanwald*, s. 125; *Trieb*, CHK, Art. 825a, N. 5, 13.

[115] *Pfenninger*, OFK, Art. 825a, N. 6.

[116] *Germann*, N. 2219; *Moroğlu*, s. 395-396; *Sanwald*, s. 125; *Siffert / Fischer / Petrin*, Art. 825a, N. 9; *Şener*, s. 932; *Taşdelen*, s. 205-206.

[117] Oysa kolektif ortaklıktan ayrılan ortağa ayrılma payı ancak nakden ödenebilmektedir (TTK m. 261).

[118] *Arslanlı / Domaniç*, s. 773; *Germann*, N. 2205, 2206; *Öztürk Dirikkan*, s. 154; *Sanwald*, s. 108-110; *Stäubli*, BSK, Art. 825a, N. 9; *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-56.

[119] *Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)*, N. 1680k; *Çamoğlu*, Çıkarılma, s. 19; *Develi*, B.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi, GÜHFD 2013, C. XVII, S. 1-2, (s. 443-489), s. 484; *Gürpınar*, s. 95; *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-53. Bk. TTK m. 577/1,k.

Ayrılma akçesine, ortaklık sıfatı sona erdikten sonra hak kazanılsa da, bu alacağın salt borçlar hukuku karakterli bir alacak olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Zira alacağın kaynağı ortaklık ilişkisidir (ya da ortaklık sözleşmesidir). Bundan dolayıdır ki, ayrılma akçesinin ortaklıktan talep edilebilme koşulları, diğer alacaklardan farklı şekilde düzenlenmiştir. Bu bağlamda, ayrılma akçesi alacağına, TBK m. 147, b.4 uyarınca "...ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların...kendileri ile ortaklık arasındaki...alacaklar" için geçerli olan beş yıllık zamanaşımı süresi uygulanmalıdır^[120]. Bu süre, alacağın kısmen veya tamamen muaccel olduğu andan itibaren işlemeye başlar (TBK m. 149).

3. Ayrılan Ortağın Korunması

641. maddede ayrılan ortağın ayrılma akçesine ilişkin istem hakkı güvence altına alınırken, 642. maddede bu hakkın elde edilmesi bazı koşulların gerçekleşmesine bağlı kılınarak zorlaştırılmıştır. Alacaklıların korunması kaygısıyla aranan bu koşullar, aşağıda belirtilen bazı hallerde ise ayrılma akçesinin tahsil edilmesini imkânsız hale getirmektedir. 642. maddenin doğurduğu sonuçlar, ayrılan ortağın Anayasa'nın 35. maddesi ile korunan mülkiyet hakkını ve 48. maddesi ile güvence altına alınan teşebbüs özgürlüğünü ihlal etmektedir. Gerçekten, ayrılan ortağın ayrılma akçesi üzerindeki hakkı, yatırım araçları üzerinde dilediği gibi tasarruf edebilmesini sağlayan mülkiyet hakkının bir gereğidir. Yine teşebbüs özgürlüğü, yatırımcının kar elde etme beklentisiyle ortaklığa getirdiği sermayenin, zarar etme riski hariç, yatırımcı ortağa dönmesini garanti altına almaktadır. İşte, 641. madde anılan anayasal güvencelerin bir yansıması olup bu esaslar 642. maddede de gözetilmelidir.

İki madde arasındaki bu çelişkinin ayrılan ortak aleyhine yarattığı sonuçlar, limited ortaklığın bir sermaye ortaklığı olmasıyla ve bu ortaklıklarda geçerli olan sermayenin korunması ilkesiyle izah edilemez. Zira limited ortaklık, bünyesinde kişisel unsurları barındıran bir ortaklıktır ve bu unsurların uygulanmasına sermaye ortaklıklarına has kurallar engel oluşturmamalıdır. Ancak buradan, ayrılan ortağın hakları korunurken bu sefer alacaklıların haklarının görmezden gelineceği anlamı çıkarılmamalıdır. Bilakis, 642. madde uygulanırken, madde gerekçesinde de belirtilen amaca uygun olarak alacaklılar ile ayrılan ortağın menfaatleri arasında denge kurulmalıdır.

[120] Şener, s. 934; Yıldırım, s. 341. Alacağın doğduğu anda ayrılan kişi ortak sıfatını haiz olmadığından, ayrılma akçesi alacağı için TBK'nin 146. maddesindeki on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği görüşü için bk. Develi, s. 485; Öztürk Dirikkan, s. 159.

A- Çıkmaya Katılma Halinde

Kullanılabilir öz kaynakları, birden fazla ayrılma akçesi alacaklısının haklarını sağlamaya yetmediğinde ortaklık nasıl hareket etmelidir? Ayrılma çıkmaya katılma yoluyla gerçekleştiğinde, bu surette çıkan tüm ortaklar, esas sermaye paylarıyla orantılı olarak eşit işleme tabidir (TTK m. 639/3). Eşit işlem ilkesi, ayrılma akçesinin gerek hesaplanması gerekse ödenmesi bakımından geçerlidir^[121]. Ne var ki bu paylaşım, ayrılma akçesinin gerçek değer üzerinden ödeneceği prensibinden caymayı gerektirmemektedir^[122]; paylaşımın sonucunda ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı üzerinde çıkan ortakların istem hakkı devam etmektedir. 642/3. madde uyarınca muaccel hale gelen bu kısım, eşit işlem ilkesine uygundur olarak ödenmelidir.

Eşit işlem ilkesi, muacceliyet koşullarının gerçekleşmesi bakımından da geçerlidir. Şöyle ki, 642. maddedeki koşullar mevcut olsa dahi ayrılma akçesi, 639/1. madde uyarınca (ilk) çıkma beyanında bulunan ortak açısından hemen muaccel hale gelmez; muacceliyet, bu yolla çıkan tüm ortaklar açısından, 639/2. maddede öngörülen bir aylık süre içinde en son çıkma beyanının ortaklığa ulaşmasıyla gerçekleşmektedir. Böylece, bir ortağın ortaklığın kullanılabilir öz kaynaklarından kötü niyetli bir şekilde yararlanması ve ayrılma akçesinin ödenmesi bakımından kendisini avantajlı hale getirmesi engellenebilmektedir^[123].

Eşit işlem ilkesinin, ayrılmanın çıkmaya katılma dışındaki yollarla gerçekleştiği hallerde de geçerli olacağı fikri, 639. maddenin özel hüküm (*lex specialis*) niteliğiyle bağdaşmamaktadır. Bu halde birden fazla ayrılma akçesinin ödenmesi, muacceliyet koşullarının gerçekleşmesi şartına bağlı olarak, genel hükümlere (İİK hükümlerine) tabidir.

B- Hakimin Takdir Yetkisi

Haklı sebeple çıkma ve çıkarma, ancak hakim kararıyla mümkündür. Hakim, çıkma veya çıkarma için ileri sürülen sebebin gerçekten bulunup bulunmadığı ile haklı sebep teşkil edip etmediğini belirlemelidir. Peki, çıkma ve çıkarma için haklı sebebin varlığını tespit eden hakim, ayrılma akçesinin hiç ya da belirsiz

[121] *Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)*, N. 1675v; *Demirkapı / Yıldırım*, s. 463; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 188-189; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma II, s. 854; *Şener*, s. 896-897; *Trüeb*, CHK, Art. 822a, N. 5.

[122] Aksi yönde bk. *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 189.

[123] Botschaft zur Revision des Obligationenrechts vom 19. Dezember 2001, s. 3221; *Pfenninger*, OFK, Art. 822a, N. 2; *Şener*, s. 897; *Tekinalp*, Ü.: Çıkmaya Katılma, www.arslanlibilimarsivi.com, e.t.23.03.2018, s. 3.

bir süre ödenmeyeceği hallerde nasıl karar vermelidir? Örneğin, asgari sermayeye sahip olan ve yeterli kullanılabilir öz kaynağı bulunmayan bir ortaklığın, içinde bulunduğu durum itibariyle aktiflerini artırması da güçse, hakim yine de çıkmaya / çıkarmaya karar vermeli midir?

Doktrinde bir görüşe göre, hakim, ayrılma akçesinin ödenebilirliğini de incelemeli; ortada çıkma için haklı sebep bulunmasına rağmen, ayrılma akçesinin ödenmeyeceği sonucuna varırsa, çıkma talebini reddetmelidir^[124]. Gerçekten hakim, sadece haklı sebebin varlığına göre değil; ayrılmanın gerek ortak gerekse ortaklık açısından yol açacağı ekonomik sonuçları da değerlendirerek kararını vermelidir^[125]. Bununla birlikte, bu değerlendirme sonucunda ayrılma akçesinin ödenemeyeceği kanaatine vardığında çıkma talebini reddedeceği görüşü, ortaklık ilişkisi kendisi açısından çekilmez hale gelen ortağı ortaklıkta kalmaya zorlamaktadır. Bu ise, haklı sebeple çıkmayı düzenleyen hükümlerin emredici niteliğine ve çıkmak isteyen ortağın kişilik haklarına aykırıdır.

Diğer görüş, hakim bu davada takdir yetkisinin sınırlı olduğunu; sadece çıkmaya / çıkarmaya, ayrılmanın zamanına ve gerekirse ayrılma akçesinin miktarına hükmedebileceğini savunur. Bu görüşe göre, ayrılma akçesinin bir defada ödenememe ihtimaline karşı 642. maddede düzenleme getirilmiştir ve mahkemenin çıkma / çıkarma kararı ile bu madde arasında bir bağlantı bulunmamaktadır. Bu nedenle, ortaklığın ödeme yetersizliği ortağın çıkmasına / çıkarılmasına engel olmamalıdır^[126]. Bu görüş, faaliyetlerini olağan bir şekilde sürdüren ortaklıklar açısından isabetlidir. Zira ticaret hayatında ortaklıkların zarar etmesi ve bu durumun göreceli devamlılık arz etmesi olağandır. Bu durumdaki bir sermaye ortaklığından çıkan ya da çıkarılan ortağın ayrılma akçesini, 642. maddedeki koşullara bağlı olarak tahsil etmesi menfaatler dengesine uygundur. Nitekim 642. madde uyarınca ayrılma akçesinin ayrılma anında dahi muaccel hale gelebilmesi, bu hükmün, ortaklığın faaliyetlerini olağan bir şekilde sürdürdüğü; dolayısıyla gerekli koşulları sağlayabilecek durumda olduğu kabulünden hareketle düzenlendiğini doğrulamaktadır. Zira 642. madde ile en nihayetinde ayrılma akçesinin ödenmesi amaçlanmaktadır. O halde bu maddenin, hakkında muacceliyet hallerinin gerçekleşmesi güç ya da imkânsız olan

[124] Öztürk Dirikkan, s. 158; Sanwald, s. 61; Şahin, Çıkma ve Çıkarma, s. 204.

[125] Bk. Gınyay, R. E.: Limited Şirketin Haklı Sebep Feshi ve Yargıtay'ın Yaklaşımı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2007/2, S. 12, (s. 195-218), s. 205; Helvacı, M.: İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebep Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay'ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler, Hukuk Araştırmaları Dergisi 1995, C. 9, S. 1-3, (s. 361-375), s. 372, 374 ve dn. 35; Taşdelen, s. 181-182.

[126] Aker, s. 91; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), N. 1680i; Sanwald, s. 113; Yıldırım, s. 288.

ortaklıkları kapsamadığı açıktır. Bu durumdaki bir ortaklıktan ayrılmasına karar verilmesi, ortağın ortaklık haklarından karşılıksız olarak yoksun bırakılarak adeta cezalandırılması sonucunu doğurmaktadır^[127]. Bu sonuç, çıkma ve çıkarmayı düzenleyen hükümlerin *ratio legis*'iyle bağdaşmamakta; ortaklığın devamını sağlayan koşulları, ayrılan ortağın sırtlanmasına ve 641. maddenin dolaylı yoldan kaldırılmasına neden olmaktadır.

Diğer yandan, alacağı ödenmeyen ayrılan ortağın alacaklı sıfatıyla ortaklığın iflasını isteyebileceği; dolayısıyla bu durumun çıkmaya engel teşkil etmeyeceği düşünülebilir^[128]. Ancak, ayrılma akçesinin ödenmediği her durum, ortaklığın iflasına yol açmamaktadır. Bilindiği üzere, takipli iflas yoluna başvurabilmek için alacaklının alacağının muaccel olması gerekmektedir. Burada ise ayrılma akçesi henüz muaccel hale gelmemiştir. Takipsiz (doğrudan doğruya) iflas yoluna başvurabilmek için alacağın muaccel olması gerekli değilse de, İİK'nın 177. maddesinde sayılan hallerden en az biri gerçekleşmiş olmalıdır^[129]. Ortaklığın kullanılabilir öz kaynağının bulunmayışı, İİK m. 177 bağlamında ödemelerini tatil ettiği anlamına gelmemektedir. Zira ödemelerin tatil edilmesi, borçlunun, acz halinde olması veya mali durumunun bozulması nedeniyle ya da nedensiz olarak, muaccel olan borçlarını devamlı ve kararlı bir şekilde öde(ye)memesidir^[130]. Mali durumu kötü olmasına rağmen bir şekilde para tedarik ederek borçlarını ödemesi halinde borçlunun ödemelerini tatil ettiği söylenemez^[131]. Kaldı ki, ayrılma akçesi ortaklık tarafından ödenemeyecek olmasına rağmen, ortaklığın iflasını isteme hakkı bulunduğu düşüncesiyle ortağın çıkmasına karar vermek, usul ekonomisi ilkesine de aykırıdır.

[127] "Ayrılma özellikle çıkarma, elkoyucu (müsadere edici) ve cezalandırıcı bir yaklaşıma olanak vermemelidir" (Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 277).

[128] Bk. *Baştuğ*, s. 100.

[129] *Berkin*, N. M.: İflas Hukuku, İstanbul 1970, s. 159; *Rüzgaresen*, C.: İflas Sebepleri, Ankara 2011, s. 36-37; *Üstündağ*, S.: İflas Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2009, s. 53, 55. İİK'nın 177. maddesinde takipsiz iflas halleri şu şekilde düzenlenmektedir: "1- Borçlunun malum yerleşim yeri olmaz, taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla kaçar, alacaklıların haklarını ihlal eden hileli muamelelerde bulunur veya bunlara teşebbüs eder yahut haciz yoluyla yapılan takip sırasında mallarını saklarsa; 2- Borçlu ödemelerini tatil eylemiş bulunursa; 3- 301 inci maddedeki hal varsa; 4- İlama müstenit alacak icra emriyle istenildiği halde ödenmemişse."

[130] *Berkin*, s. 166-168; *Kırtıloğlu*, S. S.: İflas Davası, Ankara 2009, s. 47-48; *Rüzgaresen*, 359; *Üstündağ*, s. 54.

[131] *Berkin*, s. 168; *Rüzgaresen*, s. 361, 368-369.

Esasen, çıkmak isteyen ortağın ortaklığın devamında herhangi bir menfaati bulunmamaktadır; ortak için önemli olan, esas sermaye payının karşılığını alarak ortaklık ilişkisini sona erdirmektir^[132]. Ayrılma akçesinin ödenmesinin mümkün olmadığı hallerde çıkma, ortaklığın feshini engelleyici alternatif çözüm yolu olma özelliğini kaybetmektedir. Bu durumda çıkma talebini hakim, TTK m. 636/3 hükmü kapsamında bir fesih talebi olarak ele almalıdır^[133]. Zira çıkma ve fesih taleplerinin ortak yanı, her ikisinin de haklı sebep temeline dayanması ve her ikisinin de tek bir ortak tarafından ileri sürülebilmesidir^[134]. Ortak çıkma yoluna değil de TTK m. 636/3 uyarınca doğrudan fesih yoluna başvurmuş olsaydı dahi hakim, ayrılma akçesinin ödenemeyecek olduğu dolayısıyla çık(arıl)manın sonuçlarının uygulanamayacak olduğu hallerde, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüm de mevcut değilse, ortaklığın feshine karar verecekti^[135]. Burada da ortaklığın feshinden önce, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözümün mevcut olup olmadığı araştırılmalıdır. Bu noktada vurgulanması gereken husus, ortaklığın feshine, ayrılma akçesinin ödenemeyecek olmasının da temelinde yatan, ortaklığın faaliyetlerini olağan olarak sürdürebilmesindeki imkânsızlığın yol açmış olmasıdır. Başka bir ifadeyle, ayrılma akçesinin ödenmesindeki güçlük aslında, ortaklığın düzeltilmesine ihtimal verilmeyen kötü gidişatının bir sonucudur. Bu durumdaki bir ortaklığın devamında alacaklıların da menfaati bulunmamaktadır. Bilakis, alacaklıların ortaklık malvarlığının daha fazla azalma riskine karşı korunmaya ihtiyacı vardır.

Limited ortaklığın asgari iki kişi ile kurulabildiği 6762 sayılı TTK döneminde açılan haklı sebeple fesih davasında Yargıtay, iki ortaklı limited ortaklıkta çıkma söz konusu olamayacağı gerekçesiyle ortaklığın feshedebileceğini içtihat etmiştir^[136]. Bu kararda, uyuşmazlığın çözümünde uygulanacak kanun hükmü tespit edilirken esas alınan ölçüt dikkat çekicidir. Yargıtay, haklı sebe-

[132] *Oruç*, s. 222.

[133] Çıkma kararının uygulanmasının mümkün olmadığı hallerde ortağın, haklı sebeple fesih talebinde bulunabileceği yönünde bk. *Favalli*, s. 96; *Kaya*, A.: Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması, EÜHFD 2010, C. V, S. 1-2, (s. 203-237), s. 217; *Öztürk Dirikkan*, s. 158; *Siffert / Fischer / Petrin*, Art. 825a, N. 3; *Taşdelen*, s. 241.

[134] Nitekim bundan dolayı 6762 sayılı TTK'de, "her ortak, muhik sebeplere dayanmak şartıyla şirketten çıkmasına müsaade edilmesini veya şirketin feshini mahkemeden talebedebilir" hükmüne yer verilmişti (m. 551/2).

[135] *Aker*, s. 142; *Şahin*, s. 429, 431. Ayrılma akçesinin ödenmesine ilişkin hükümlerle sadece ayrılan ortağın değil; diğer katılanların menfaatleri de gözetildiğinden bahisle, bu durumda ortaklığın feshine karar verilemeyeceği yönünde aksi görüş için bk. *Germann*, N. 2223; *Sanwald*, s. 326.

[136] Y. 11. HD, 27.10.2003, E. 2003/3080, K. 2003/9839, www.lexpera.com.tr.

bin mahiyeti ve etkisi göz önünde bulundurulduğunda uyuşmazlığın aslında davacının ortaklıktan çıkması yoluyla giderilebileceği görüşündedir. Ancak, bu durumda ortak sayısı bire düşeceğinden, çıkma yolunun hukuki bir engel nedeniyle uygulanamayacağı; dolayısıyla haklı sebebin, ortaklığın feshi yoluyla giderilmesi gerektiği sonucuna varmaktadır. Yargıtay'ın bu yorumu, haklı sebebin etkisinin ortadan kaldırılması bağlamında, çıkma ile fesih arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır: Çıkmanın sonuçlarının uygulanması için hukuki bir engel bulunduğu takdirde fesih yoluna başvurulabilir. Aynı ölçüt, ayrılma akçesinin 642. madde uyarınca ödenemeyeceği hallerde de geçerlidir.

Davacının başvurusunun 636/3. madde kapsamında bir talep olarak ele alınmasına taleple bağlılık ilkesi engel oluşturmamalıdır (HMK m. 26). Zira davacının çıkma talebinin özü, çekilmez hale gelen ortaklık bağının sona erdirilmesidir. Az evvel de belirtildiği üzere, bu ortağın ortaklığın devamında menfaati bulunmamaktadır. Dolayısıyla çıkma talebi, aslında, ortaklığın feshi suretiyle ortaklık ilişkisinin sona erdirilmesi talebini de içermektedir^[137]. Ortaklık bağının çıkma mı yoksa fesih yoluyla mı sona erdirileceğine menfaatler dengesini de gözetererek hakim karar vermelidir. Kaldı ki, hakim, davacının hukuki nitelendirmesiyle bağlı değildir; beyanlarını yorumlayarak hukuki nitelendirmeyi bizzat yapmak zorundadır (*iura novit curia*)^[138]. Davacının çıkma davası açmaktaki iradesi, esas sermaye payının karşılığının ödenerek ortaklıkla bağının sonlandırılmasıdır. Hakim, esas sermaye payının karşılığının çıkma yoluyla ödenemeyeceği kanaatine varırsa, davacının talebinin 636/3. madde anlamında bir talep olduğunu kabul etmek zorundadır. Aksi takdirde, esas sermaye payının karşılığının ödenemeyeceğini bile bile çıkmaya karar verilmesi, davacının subjektif menfaatinin korunmaması sonucunu doğurur^[139]. Aydınlatma ödevinin bir gereği olarak hakim, davacının bildirdiğinden farklı bir hukuki sebebin uygulanacağı konusunda taraflara bilgi vermelidir (*sürpriz*

[137] Çıkma ve fesih taleplerinin terditli olarak ileri sürülebileceği yönünde bk. *Sanwald*, s. 326; *Şahin*, Çıkma ve Çıkarma, s. 180.

[138] Bu konuda bk. *Akil*, C.: Hakimin Hukuku Kendiliğinden Uygulanması İlkesi, AÜHFHD 2008, C. 57, S. 3, (s. 1-32), s. 3 vd.

[139] Tarafın talebini belirli bir hukuki gerekçe altına altladığı durumlarda, hakimin istenilen hukuki korumayı sağlamak amacıyla farklı bir hukuki gerekçeyle karar verebileceği ve bu durumda *talep edilmeyene karar verememe* kuralının ihlal edilmeyeceği hakkında bk. *Meriç*, N.: Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi, Ankara 2011, s. 111. YİBK, 04.06.1958, E. 15, K. 6, *Pekcamtez*, H. / *Taş Korkmaz*, H. / *Meriç*, N.: Gerekçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 8. Bası, Ankara 2016, s. 88.

Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)

karar verme yasağı)^[140]. Bunun üzerine davacı, ayrılma akçesinden feragat ettiğini; ortaklık ise, davacının esas sermaye payını satın almaya talipli ortakların isimlerini mahkemeye bildirebilir^[141]. Tarafların bu beyanları hakim, fesih yerine, m. 636/3 uyarınca davacının çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar vermesinde etkilidir.

Yargıtay bir kararında, mahkemenin yalnızca çıkma sebeplerinin gerçekten var olup olmadığı ile bu sebeplerin haklı olup olmadığı konusunda değerlendirme yapabileceğine, 638/2. maddeyle buna ek olarak mahkemeye bazı tedbirleri alma yetkisinin verilmiş olduğuna; davacının talebinin çıkmaya ve 638/2. madde uyarınca gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin olduğu halde mahkemenin talepten farklı olarak fesih ve tasfiyeye karar vermesinin bozmayı gerektirdiğine hükmetmiştir^[142]. Karardan, limited ortaklığın iki ortaklı olduğu ve diğer ortağın da ortaklığın devamını istemediğini beyan ettiği anlaşılmaktadır. Yerel mahkeme de fesih kararını, ortaklığın fiilen faaliyet göstermediği tespit edildiği için davacı ile davalının ortak olmaya devam etmelerinde hukuki ve ekonomik açıdan bir yarar bulunmadığına dayandırmaktadır. Somut olayın özellikleri göz önünde bulundurulduğunda çıkan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyeceği açıkça ortada olmasına rağmen, Yargıtay'ın yukarıda belirttiğimiz esasların gözetildiği yerel mahkeme kararını salt şekli sebeplerle bozması isabetli olmamıştır.

Kişi, sözleşmesel ya da haklı sebeple çıkma hakkının bulunduğunu, bunun sonucunda mali haklarını alacağını ve bu haklarının emredici hükümlerle korunduğunu göz önünde bulundurarak limited ortağı olmaktadır. Haklı sebeple çıkma ve ayrılma akçesi imkânları, iç ilişkide kişisel unsurların ön planda olduğu limited ortaklık sözleşmesinin önemli unsurlarındandır. Çıkmak isteyen bir ortağa ayrılma akçesinin ödenemeyecek olması, ortağı ortak olmaya yönelten fiili veya kişisel mülahazaların ortadan kalktığı anlamına gelir^[143]. Bu bağlamda,

[140] *Erdönmez, Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, Ed. Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, 15. Bası, İstanbul 2017, s. 833; *Meriç*, N.: Hakim Davayı Aydınlatma Yükümlülüğü, DEÜHFD 2009, C. 11, Özel S.: Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, (s. 377-424), s. 395.

[141] Fesih davasında hakim çoğunluk ortaklara, davacı ortağın paylarının satın alınması imkanını tanıması gerektiği yönünde bk. *Sümer*, A.: Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi, MÜHFAD, C. XVIII, S. 2 (Özel Sayı: 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum), (s. 839-849), s. 846.

[142] Y. 11. HD, 03.02.2015, E. 2014/15047, K. 2015/1168, <https://emsal.yargitay.gov.tr>.

[143] Fiili ve kişisel mülahazalar, ortağı ortak olmaya yönelten nedenlerdir. Bunlardan ilk grubu, ortaklık sözleşmesindeki zorunlu ve ihtiyari koşullar oluşturur. Bu koşulların herhangi birindeki önemli değişiklik, ortağı ortak olmaya yönelten nedenin ortadan kalktığı anlamına gelir. Ortağı ortak olmaya yönelten nedenlerin ikinci grubuna ise, ortaklığın

ortaklık sözleşmesinde öngörülen çıkma sebebi haklı sebep düzeyinde olmasa bile ortak, sebep gerçekleşmesine rağmen ayrılma akçesinin ödenemeyeceği; dolayısıyla çıkmanın sonucunun uygulanamayacağı gerekçesiyle ortaklığın feshini isteyebilir.

Haklı sebeple çıkarma davasında da davayı açan ortaklıktan, çıkarılan ortağın ayrılma akçesinin karşılanması amacıyla, esas sermaye payını iktisap etmesi ya da sermayesini azaltması beklenir. Ortaklığın söz konusu koşulları gerçekleştirilemeyeceğini bile bile çıkarma yoluna başvurması, dürüstlük kuralına aykırı olduğu kadar, ayrılma akçesi alacağının mutlak niteliğiyle de bağdaşmamaktadır. Bu durumda mahkeme, -ortaklığa kendi kendini fesih imkânı da tanınmadığından- ortaklığın çıkarma talebini reddetmelidir^[144]. Aynı gerekçelerle, esas sözleşmede öngörülen bir sebeple çıkarma kararı alan ortaklık, ayrılma akçesini ödeyemeyecek durumdaysa, çıkarılan ortağın 640/2. madde uyarınca başvurusu üzerine çıkarma kararı iptal edilmelidir.

C- Ayrılan Ortağın Denetim Hakkı

Görüldüğü üzere, muacceliyet hallerinin gerçekleşmesi ortaklığın kontrolündedir. Ayrılma akçesini ödeme niyeti olmayan ve özellikle tek kişinin kontrolünde faaliyetlerini sürdüren ortaklık, dürüstlük kuralına aykırı bir şekilde anılan koşulların gerçekleşmesini önleyebilir; ayrılan ortağı uzun ve belirsiz bir süre alacağından mahrum bırakabilir^[145]. Mehzada buna engel olmak amacıyla özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Hukukumuzda alınmayan bu düzenleme ile ayrılan ortağa, alacağının tamamı ödeninceye kadar, denetçi atanmasını ve yıllık hesapların olağan denetiminin yapılmasını ortaklıktan isteme hakkı tanınmıştır (İBK m. 825a/4). İsviçre doktrininde, ayrılma akçesi tamamen ödeninceye kadar ayrılan ortağın, bilgi alma ve inceleme hakkına da sahip

---

temel nitelikleri dâhildir. Bu konuda bk. *Çamoğlu*, Haklı Sebeple Fesih ve Çıkarma, s. 25-32.

[144] Yargıtay tarafından onanan yerel mahkemenin bu yöndeki kararı şu şekildedir: "... TTK'nun 551. maddesinde yazılı muhik sebeplerin gerçekleştiği, ancak şirketin aktiflerinin çıkarılması, çıkarılması istenilen karşı davacıların paylarını ödemeye yeterli olmadığı, bu halde kalan ortakların tümünün muvafakati ile bunların paylarının devralınması durumunda karşı davalıların ihracına karar vermek mümkün ise de, muvafakatın mevcut olmadığı gerekçesiyle, aslı ve karşı davanın reddine karar verilmiştir..." (Y. 11. HD, 07.11.2006, E. 2005/8143, K. 2006/11357, www.sinerjimevzuat.com.tr).

[145] *Yıldırım*, s. 336. Buna engel olmak amacıyla doktrinde, ayrılan ortağın esas sermaye paylarını devralma konusunda ortaklığa belirli bir süre tanıma; bu süre içinde paylar devralınmadığında ortaklığın feshine karar verme yetkisinin mahkemeye *de lege ferenda* tanınması gerektiği görüşü ileri sürülmektedir (*Sanwald*, s. 120).

olduğu kabul edilmektedir^[146]. Türk hukukunda bu konuda kanun boşluğu bulunduğu kabul edilmelidir ve bu boşluk, alacaklının haklarını koruyucu tedbirlerle doldurulmalıdır. Nasıl ki *affectio societatis* unsuru etkisini devam ettirmişçesine, ayrılan ortağa ayrılma akçesinin ödenmesi konusunda ortaklığın menfaatini gözetme şeklinde bir yükümlülük öngörülmüşse, bu yükümlülüğün karşılığında ayrılan ortağın, alacağı tamamen ödeninceye dek bilgi alma ve inceleme hakkının bulunduğu kabul edilmelidir^[147]. Ayrıca, TTK'nin 638/2. maddesinin kıyasen uygulanması suretiyle mahkeme, istem üzerine, ayrılan ortağın alacak hakkının teminat altına alınması amacıyla gerekli tedbirleri alabilmelidir. Bu kapsamda örneğin, bağımsız denetime tabi olmayan ortaklıklarda yıllık bilançonun gerçeğe uygun olup olmadığının tarafsız ve uzman kişilerce denetlenmesine hükmedebilmelidir.

---

[146] *Stäubli*, BSK, Art. 825a, N. 13.

[147] Ayrılan ortağın, ortaklık bağımsız denetime tabi ise bağımsız denetçiye, bağımsız denetime tabi değilse müdürlere öz kaynak tutarı hakkında soru sorarak bilgi alabileceği yönünde bk. *Tekinalp*, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-59. TTK m. 263/2 ile TBK m. 636/2 hükümlerinin kıyasen uygulanması sonucunda ayrılan ortağın bilgi alma hakkının bulunduğu görüşü için bk. *Yıldırım*, s. 342.

SONUÇ

Sermaye ortaklığı olması nedeniyle alacaklılarına karşı malvarlığıyla sorumlu olan limited ortaklıkta çıkma ve çıkarmanın mali sonuçlarının şahıs ortaklıklarından farklı şekilde ele alınması gerekmektedir. Zira çıkan ya da çıkarılan ortağa ayrılma akçesinin ödenmesiyle ortaklığın malvarlığında eksilme meydana geleceğinden alacaklıların alacaklarını tahsil edememe tehlikesi ortaya çıkmaktadır. 642. madde ile ayrılma akçesinin alacaklıların haklarına zarar vermeden ödenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla, ayrılma akçesinin alternatifli üç kaynaktan ödenebileceği düzenlenmekte ve muacceliyet anı, ödenecek kaynağın elverişliliğine göre belirlenmektedir.

Kullanılabilir öz kaynaklar, ayrılma akçesinin ödeneceği kaynaklardan ilkidir (TTK m. 642/1,a). Kullanılabilir öz kaynaklar, genel kanuni yedek akçenin kısıtlı (esas sermayenin yarısına kadar olan) kısmı ve ortaklığın iktisap ettiği kendi payları karşılığında ayırdığı yedek akçeler dışında kalan (belirli amaçlarla ayrılmış isteğe bağlı yedek akçelerin de dâhil olduğu) öz kaynaklardır. TTK m. 642/1,a hükmü ile ortaklığa kendi paylarını satın alması konusunda bir yükümlülük getirildiğinden ayrılma akçesinin ödenmesi amaçlı iktisaplar, TTK m. 382/1,c uyarınca iktisap yasağının istisnasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, ayrılma akçesinin ödenmesi amaçlı iktisaplarda ortaklık, 612. maddedeki koşullarla bağlı değildir. Öte yandan, 612/2. maddede bu istisnaya bir istisna getirilmiştir. Buna göre, çıkma ve çıkarma dolayısıyla iktisaplarda ortaklık, esas sermaye payının azami yüzde yirmisini iktisap edebilir.

Bunun yanında ayrılma akçesi, ayrılan kişinin esas sermaye payının devir bedelinden de ödenebilir (TTK m. 642/1,b). Ayrılan ortağın esas sermaye payı TTK'nin 595. maddesindeki koşullara uygun olarak devredilmelidir. Ayrılma akçesi, pay devir bedeli muaccel olduğu anda muaccel olmaktadır. Genel kurul pay devrini onay yetkisini haklı bir sebep olmadan reddettiğinde, devir işlemi geçersiz olsa bile, ayrılma akçesinin muaccel olduğu kabul edilmelidir.

Üçünü alternatif olarak ayrılma akçesi, esas sermayenin ilgili hükümlere uygun olarak azaltılması sonucunda itfa edilen payların bedellerinden ödenebilir (TTK m. 642/1,c). Bununla birlikte, sermaye azaltımı kararının genel kurul tarafından alınması gerekmemektedir. Ayrılma akçesi, sermaye azaltımının ticaret siciline tescil edilmesiyle muaccel hale gelmektedir.

Ayrılma akçesi, ilgili kaynaktan karşılanabildiği ölçüde muaccel olmaktadır. Ayrılma akçesinin muaccel hale gelmeyen kısmı, yıllık bilançoda kullanılabilir öz kaynak tutarının tespitiyle muaccel hale gelmektedir (TTK m. 643/3).

642. maddenin doğurduğu sonuçlar, ayrılan ortağın Anayasa'nın 35. maddesi ile korunan mülkiyet hakkını ve 48. maddesi ile güvence altına alınan teşebbüs özgürlüğünü ihlal etmektedir. Bu bağlamda ayrılma akçesinin ödenemeyeceği hallerde hakim, çıkma talebini TTK m. 636/3 uyarınca fesih talebi olarak ele almalıdır. Ayrılan ortağa, alacağı tamamen ödeninceye dek bilgi alma ve inceleme hakkı tanınmalıdır. Ayrıca, 638/2. maddenin kıyasen uygulanması suretiyle mahkeme, bağımsız denetime tabi olmayan ortaklıklarda yıllık bilançonun gerçeğe uygun olup olmadığının tarafsız ve uzman kişilerce denetlenmesine hükmedebilmelidir.

KAYNAKÇA

Aker, H.: Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler, BATİDER 2016, C. XXXII, S. 1, s. 63-150.

Akil, C.: Hakimin Hukuku Kendiliğinden Uygulaması İlkesi, AÜHFD 2008, C. 57, S. 3, s. 1-32.

Alışkan, M.: Limited Şirket–Tarihçe Niteliği, İstanbul 2013.

Arslanlı, H. / Domaniç, H.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, 1989 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2010.

Bahtiyar, M.: Ortaklıklar Hukuku, 10. Baskı, İstanbul 2017.

Ataay, A.: Medeni Hukukun Genel Teorisi (Temel Bilgiler-Genel Kavramlar), 4. Baskı, İstanbul 1995.

Baştuğ, İ.: Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir 1966.

Berkin, N. M.: İflas Hukuku, İstanbul 1970.

Böckli, P.: Das neue schweizerische GmbH-Recht–was ist wirklich neu? Eine Übersicht, in: Das neue schweizerische GmbH-Recht, Böckli, P. / Forstmoser, P. (Hrsg.), Zürich 2006, s. 3-43.

Buz, V.: Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005.

Çağlar, H.: Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması, Ankara 2010.

Çamoğlu, E.: Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu Karşısında Şirket Alacaklılarının Korunması, İstanbul 1969 (Anılış: Alacaklıların Korunması).

Çamoğlu, E.: İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri, İÜHF 1973, C. XXXVIII, S. 1-4, s. 499-519.

Çamoğlu, E.: Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Emredici Niteliği, Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 289-307.

Çamoğlu, E.: Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması, İstanbul 2008, (Anılış: Haklı Sebep Fesih ve Çıkarma).

Çamoğlu, E.: Limited Ortaklıktan Çıkarılma, BATİDER 2014, C. XXX, S. 3, s. 5-20 (Anılış: Çıkarılma).

Çamoğlu, E.: Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi, BATİDER 2015, C. XXXI, S. 1, s. 5-19 (Anılış: Fesih).

Çapa, M. S.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim ve Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi, İstanbul 2013.

Değirmenci, C.: Anonim Ortaklıkta Iskat, İstanbul 2006.

Demirkapı, E. / Yıldırım, A. H.: İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme, BATİDER 2008, C. XXIV, S. 3, s. 435-466.

Develi, B.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi, GÜHFD 2013, C. XVII, S. 1-2, s. 443-489.

Dubs, M.: Der Austritt aus der GmbH, REPRAX 1/2002, s. 23-39.

Erdem, N.: Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi, İstanbul 2012.

Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara 2017.

Favalli, D.: Die Übertragung eines Stammanteils sowie der Austritt und der Ausschluss eines Gesellschafters aus der GmbH, SZW 1999, s. 92-97.

Forstmoser, P.: Das neue Schweizer GmbH-Recht, in: Neuerungen im Schweizer Wirtschaftsrecht, Zürich 2007, s. 28-44.

Forstmoser, P.: Das neue schweizerische GmbH-Recht–Kapitalbasis und Stellung der Gesellschafter, in: Das neue schweizerische GmbH-Recht, Böckli, P. / Forstmoser, P. (Hrsg.), Zürich 2006, s. 45-74 (Anılış: Stellung der Gesellschafter).

German, S.: Die personalistische AG und GmbH unter besonderer Berücksichtigung von Aktionär- und Gesellschafterbindungsverträgen, SSHW Band/ Nr. 327, Zürich / St. Gallen 2015.

Giray, R. E.: Limited Şirketin Haklı Sebep Feshi ve Yargıtay'ın Yaklaşımı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2007/2, S. 12, s. 195-218.

Gürpınar, B.: Limited Şirkette Çıkma ve Çıkmaya Katılma, GÜHFD 2016, C. XX, S. 2, s. 73-101.

Helvacı, M.: İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebep Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay'ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler, Hukuk Araştırmaları Dergisi 1995, C. 9, S. 1-3, s. 361-375.

Honsell, H. / Vogt, P. N. / Watter, R. (Hrsg.): Basler Kommentar Obligationenrecht II, Basel 2016 (Anılış: ..., BSK).

Kaya, A.: Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması, EÜHFD 2010, C. V, S. 1-2, s. 203-237.

Kendigelen, A.: Yeni Türk Ticaret Kanunu (Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler), 2. Bası, İstanbul 2012.

Kendigelen, A. / Zengin, İ. Ç. / Tokcan, F. P. / Sönmez, N. S. / Güney, Z.: Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2015-2016), İstanbul 2018 (Anılış: Yargıtay Kararları).

Kırtıloğlu, S. S.: İflas Davası, Ankara 2009.

Kostkiewicz, J. K. / Wolf, S. / Amstutz, M. / Fankhauser, R. (Hrsg.): OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht (OFK-Orell Füssli Kommentar), 3. Aufl., Zürich 2016 (Anılış: ..., OFK).

Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Ankara 2013.

Meriç, N.: Hakimın Davayı Aydınlatma Yükümlülüğü, DEÜHFD 2009, C. 11, Özel S.: Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, s. 377-424.

Meriç, N.: Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi, Ankara 2011.

Mineliler, Z.: Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebep Feshi, GÜHFD 2012, C. XVI, S. 3, s. 95-117.

Moroğlu, E. / Kendigelen, A.: İçtihatlı ve Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 10. Bası, İstanbul 2014.

Moroğlu, E.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Önerileri, 8. Baskı, İstanbul 2016.

Oğuzman, K. / Öz, T.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1, 9. Bası, İstanbul 2011.

Oruç, M.: 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebep Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma, BATİDER 2011, C. XXVII, S. 1, s. 209-233.

Öztürk Dirikkan, H.: Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara 2005.

Pekcanitez, H. / Özkes, M. / Akkan, M. / Taş Korkmaz, H.: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017.

Pekcanitez, H. / Taş Korkmaz, H. / Meriç, N.: Gerekçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 8. Bası, Ankara 2016.

Pekcanitez, H. / Atalay, O. / Sungurtekin Özkan, M. / Özkes, M.: İcra İflas Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2017.

Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)

Poroy, R. / Tekinalp, Ü. / Çamoğlu, E.: Ortaklıklar Hukuku II, 13. Bası, İstanbul 2017.

Pulaşlı, H.: Şirketler Hukuku Şerhi, C. II, 2. Baskı, Ankara 2014.

Roberto, V. / Trüeb, H. R. (Hrsg.): Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, 3. Aufl., Zürich-Basel-Genf 2016 (Anılış: ..., CHK).

Rüzgaresen, C.: İflas Sebepleri, Ankara 2011.

Serozan, R. (Kocayusufpaşaoğlu / Hatemi / Serozan / Arpacı): Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. III (İfa–İfa Engelleri–Haksız Zenginleşme), 5. Baskı, İstanbul 2009.

Sanwald, R.: Austritt und Ausschluss aus AG und GmbH, SSHW Band/Nr. 280, Zürich / St. Gallen 2009.

Siffert, R. / Fischer, M. P. / Petrin, M.: Stämpflis Handkommentar, Bern 2008.

Sümer, A.: Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi, MÜHFHAD, C. XVIII, S. 2 (Özel Sayı: 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum), s. 839-849.

Şahin, A.: Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması, MÜHFHAD, C. XVIII, S. 2 (Özel Sayı: 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum), s. 851-858 (Anılış: Çıkma ve Çıkarma II).

Şahin, A.: Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi, İstanbul 2013.

Şahin, A.: Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Ersin Çamoğlu'na Armağan, İstanbul 2013, s. 175-210 (Anılış: Çıkma ve Çıkarma).

Şener, O. H.: Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2017.

Taşdelen, N.: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara 2012.

Tekinalp, Ü.: Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri–Kamuyu Aydınlatma İlkesi İle, 2. Bası, İstanbul 1979.

Tekinalp, Ü.: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2013 (Anılış: Sermaye Ortaklıkları).

Tekinalp, Ü.: Çıkmaya Katılma, www.arсланlibilimarsivi.com, e.t.23.03.2018.

Teoman, Ö.: Limited Ortaklığın Sermaye Borcu Tümü İle Yerine Getirilmiş Kendi Paylarını Edinmesi, der. Prof. Dr. Ömer Teoman, Tüm Makalelerim, C. I-II (1971-2001), 2. Bastı, İstanbul 2012, s. 153-162.

Türk, A.: Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Ankara 2016.

Ulaş, I.: Uygulamacı Gözü İle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Bakış, BATİDER 2005, C. XXIII, S. 2, s. 189-210.

Üçışık, G.: Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması, Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 189-207.

Üçışık, G. / Çelik, A.: Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar, Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı, İstanbul 2018.

Üstündağ, S.: İflas Hukuku, 8. Bastı, İstanbul 2009.

Yıldırım, A. H.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebep Feshi, Bursa 2013.

Yıldız, Ş.: Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul 2007.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.tobb.org.tr>

<https://emsal.yargitay.gov.tr>

www.kazanci.com.tr

www.lexpera.com.tr

www.sinerjimevzuat.com.tr

KISALTMA LİSTESİ

Art.	: Artikel
Aufl.	: Auflage
bk.	: bakınız
c.	: cümle
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.	: Esas
e.t.	: erişim tarihi
HD.	: Hukuk Dairesi
İİK	: İcra İflas Kanunu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
Hrsg.	: Herausgeber
İBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
N.	: No / Nummer
s.	: sayfa
S.	: Sayı
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCC	: Turkish Commercial Code
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu